

lluc

novembre-desembre 79

nº 688

50 pts.

els països catalans,

ara

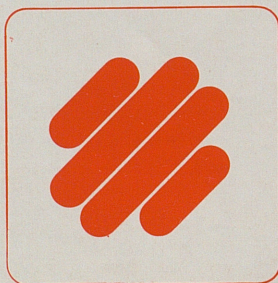

Forts com el talaiot perenne

La nostra presència a les Illes va ser
acollida amb un afecte fraternal.

Però no ens va sorprendre. Més enllà
del temps, ens uneixen uns sentiments que
encara són vius, latents, intactes, i
que donen una força perenne a la nostra amistat.

BANCA CATALANA
BANC INDUSTRIAL
DE CATALUNYA

A les Balears: PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA
CAMPOS · MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIÈS

LLUC

NOVEMBRE
DESEMBRE 79

LLUC

Revista bimestral, n.º 688

Any LIX

INFORMACIÓ ALS LECTORS

D'acord amb l'article 24 de la Llei de Premsa i d'Impremta, feim constar que la revista LLUC és editada per la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors, des del Monestir de la Real (Palma de Mallorca).

Les persones responsables d'aquesta publicació són:

Director: *Bartomeu Suau Tugores*

Conseller-Delegat: *Manuel Soler i Palà*

Caps de Redacció: *Josep M. Llompart i Pere Llabrés i Martorell*

Durant l'exercici de 1979 la situació econòmica s'ha mantingut equilibrada, gràcies a l'ajuda rebuda d'Obra Cultural Balear.

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Subscripció: 300 ptes. anuals

Estranger: 350 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 50 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imprimeix: taller gràfic ramon

Balmes, 39 - Tel. 25 44 32

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

- 2 El darrer dia d'enguay celebrem el 750 aniversari de la Conquesta del Rei En Jaume per la qual Mallorca (després ho serien les altres illes) era incorporada a la cultura europea i catalana. Després de conquerir València, Jaume I deixava configurats els que avui anomenam Països Catalans. A aquesta realitat històrica, cultural, lingüística inqüestionable de la nostra nacionalitat, dedicam aquest número, encapçalat per l'**EDITORIAL: Els Països Catalans, ara.**
- 3 Gregori Mir escriu sobre **Noves perspectives per a Mallorca**, tenint present el futur autonòmic dins el marc de la Constitució.
- 6 Isidor Marí ens presenta un article prou interessant: **El sentiment de catalanitat de les Pitiüses.**
- 8 Des de la Balear menor, escriu Andreu Murillo: **Menorca dins els Països Catalans.**
- 10 Esbrinant circumstàncies històriques i revisant la realitat actual, amb perspectives de futur, Josep L. Sanchis Forriols escriu: **Els Països Catalans, ara, vists des de València.**
- 12 Un polític prou conegut per la seva fidelitat indefectible al País escriu des de Catalunya: **Els Països Catalans vistos des del Principat**, per Josep Benet.
- 14 **Curs elemental de llengua** és el recull de lliçons de la nostra llengua, aparegudes al setmanari «Manacor» i ara editades per l'Obra Cultural de «La Caixa».
- 15 **L'ESGLÉSIA NOSTRA**, també aquesta secció, encarregada aquest mes a Josep Amengual i Batle, parla d'**Església i Països Catalans 1979.**
- 20 Antoni Serra: **Països Catalans: consciència dels intel·lectuals d'un poble oprimint i repressaliat.**
- 21 Gabriel Janer Manila, en l'avinentesa del 25 aniversari de la mort del millor autor teatral mallorquí de la post-guerra, i coincidint amb l'homenatge que li ha tributat la ciutat de Mallorca, escriu un documentat i crític assaig sobre **El teatre de Pere Capellà.**
- 29 **Recobrant cançons i instruments:** és una conversa amb Bel Cerdà que està enllestint un treball molt interessant dins les activitats «La Caixa» a les escoles, per recuperar part important del nostre folklore i transmetre'l a les generacions joves.
- 30 Jaume Corbera ens ofereix una conversa amb C. González sobre el **desvetllament nacional a Galícia.**
- 31 **INDEX d'autors a LLUC 1979.**

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5104063734

Els Països Catalans, ara

Presentam aquest número sobre els Països Catalans en l'avinentesa del 750 aniversari de la Conquesta de Mallorca per Jaume I, el pare de la gran Pàtria catalana, forjador dels que avui anomenam Països Catalans.

El concepte de Països Catalans, que en el temps de l'últim dictador espanyol, no era ni acceptat ni rebutjat — simplement ignorat — és avui un concepte polèmic i fins i tot una mica tabú. I això tant a nivell del carrer com a nivell de la praxi política. Ha estat ben rebotat i enaltit en manifestacions, converses, declaracions polítiques, propagandes electoralistes... S'alçuraren aquests debats amb força en la discussió de la Constitució que, com la de la II República, prohibeix la federació de regions o nacionalitats autònomes.

No volem entrar en la polèmica que serà llarga i que en el moment actual consideram inútil de cara a les realitzacions pràctiques immediates. Però el que volem afirmar és la realitat dels Països Catalans com a comunitat històrica, cultural i nacional. En el pla polític tal volta per ara no podem anar més enllà però no per això renunciem a l'asseveració de Lluís Martí: **Catalunya, València i Mallorca** —afegim-hi, com és natural: i les altres Illes— **arribaran a governar-se elles soles.**

Mentre arriba aquest moment el que fa falta és treballar tots units perquè es vagi perfilant i consolidant aquesta consciència de comunitat nacional. I això cal fer-ho a partir de la realitat concreta de cada un dels nostres països, procurant que cadascun d'ells pugui assolir, el més aviat possible, el grau màxim d'autonomia.

Una vegada aconseguit això, caurà pel seu propi pes la necessitat d'aquesta articulació política. Pensem que un text constitucional és sempre modificable.

La consolidació de la unió del pi de les tres branques, de la mata de jonc, de les tres llances, de les tres pilastres és, de cara al futur, irrenunciable per tal que la divisió, la descoïnxença, les fregades inevitables de països veïnats —provocades i orquestrades pel centralisme— no perpetui i faci irremeiable el provincialisme que tant temps hem hagut de suportar. Un fadrí de set anys, escrivia Ramon Muntaner, pot trencar fàcilment un jonc ¿qui podrà trencar la mata de tres joncs? **Tres llances ensems lligades** —cantava Anselm Turme-

editoria

da— **a tard se poran trencar mentre sien ajustades, e si són desseparades rompran-se lleugerament; mentre hi haja uniment jamai no seran trencades.** Guillem Forteza bellament ho expressà així: per fer la volta de creueria, primer cal reedificar cada una de les pilastres amb material del propi país; una vegada que les tres pilastres tenguin la mateixa resistència i alçada, aleshores es podran unir amb els nervis pels quals circularà l'esperit de la nostra nacionalitat comuna.

També cal recordar l'afirmació de Miquel Ferrà: Si una nacionalitat no admet integracions arbitràries, tampoc no admet mutilacions arbitràries.

Per tot això, com dèiem, cal reclamar i aconseguir la màxima autonomia en el temps més breu possible. Recordem un cop més que aquesta autonomia, ja la tengueren les Illes, ja la fruíren València i el Principat; no demanem de nou ni d'estrany: demanem la recuperació d'unes institucions d'autogovern que ens foren preses de cop en sec, per una derrota militar —o per successives— sense les pauses i els terminis que el Govern espanyol i el partit centralista en el poder (que sia autonomista ningú s'ho creu...) ara ens volen endossar, i que, malgrat tot, ens ficaren amb la complaença dels seus altaveus a les Illes. Amb un cop centralista, tot es pot centralitzar; necessitam anys i panys per descentralitzar-lo. Fan riure —o fan més tost plorera—. Senyors centralistes, al cap i a la fi, no exigim res que no sia ben nostre, res que sia de nova planta.

Gregori Mir

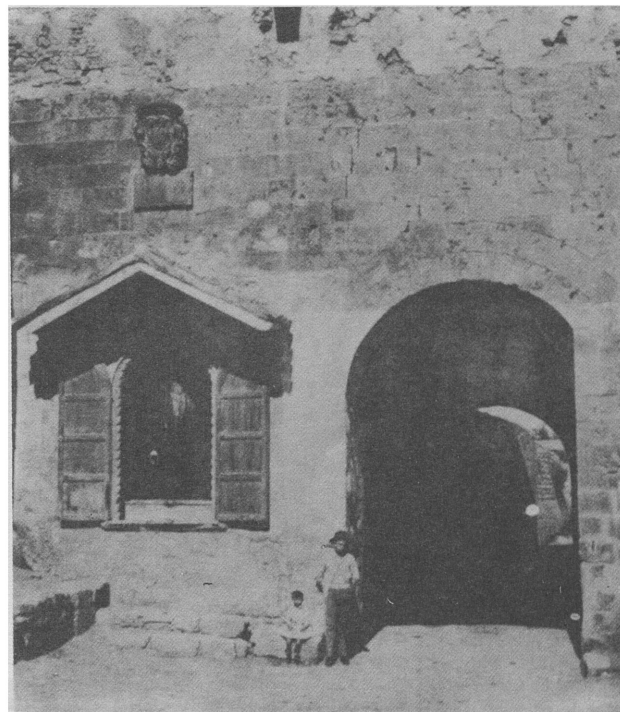
Noves perspectives per a Mallorca

Segurament els mallorquins no havíem tingut una conjuntura tan favorable com l'actual per aconseguir l'autonomia. Ni amb la crisi colonial de finals del XIX —que provocà l'aparició de les primeres teoritacions nacionalistes/autonomistes—, ni durant els anys de la II República —que feren possible un primer projecte d'Estatut d'Autonomia—, la societat mallorquina acabà d'engegar un procés autonòmic. Foren un conjunt de causes les que crec que expliquen el relatiu fracàs del nacionalisme/autonomisme a les illes. Una d'elles, potser la més important, és que fins l'any 1936, els moviments nacionalistes apareixien com una resposta de les comunitats econòmicament més avançades —Catalunya i el País Basc tenien el major grau de desenvolupament industrial— enfront d'un Estat dominat per ideologies tradicionals i molt lligades al sistema de producció agrari. Les classes dirigents/dominants mallorquines estaven ideològicament vinculades amb aquells grups de mentalitat més retrògada i mai se sentiren identificades amb les burgesies industrials o financeres.

Avui sabem que la societat mallorquina no és la mateixa dels anys trenta. Han aparegut nous grups socials, en bona part degut als canvis del sistema de producció i, també, a la diversificació d'aquest sistema. En aquest sentit, la resposta política de la societat mallorquina, crec que es prou significativa, demostrant uns graus de diferenciació que tradueixen els interessos socials en pugna. Dins l'actual procés democràtic, els partits que representen les grans opcions dels grups socials mallorquins lògicament propugnen distints models de societat, però, totes aquelles forces polítiques, han assumit l'autonomia com una alternativa política als problemes de l'illa.

No cal insistir amb la importància que representa el fet que les principals forces polítiques hagin iniciat un diàleg sobre l'autonomia i que determinats problemes, no fa gaires anys insolubles, hagin entrat en un procés de solució. Em referesc, per exemple, al problema de la llengua i la cultura de les nostres illes com a components de la llengua i la cultura catalana, sense que això vulgui dir que ens donam per satisfets. El diàleg tot just acaba de començar i era important no dividir l'opinió amb uns problemes tan fonamentals sense la solució dels quals era molt difícil seguir avançant. És clar que n'hi ha d'altres, de problemes, com són els derivats de la crisi econòmica, però, precisament perquè no tenim l'autonomia poca cosa podem fer.

Tot aquest inici de procés ha estat possible gràcies a un conjunt de circumstàncies, d'entre les quals en faria sobresortir dues. La primera és el canvi de règim polític a l'Estat espanyol. La segona, l'esforç continuat de determinats grups mallorquins que, encara que minoritaris, saberen —i saben— mantenir, durant la dictadura, una lluita en defensa de la nostra personalitat nacional, connectant, aquests darrers anys, amb el nostre poble, o, amb més rigor, amb les nostres classes populars. Però, crec que no podem oblidar que és del tot cert que no hi haurà democràcia a l'Estat espanyol sense que siguin reconegudes les autonomies, i no hi haurà autonomies sense un règim democràtic a l'Estat espanyol. Aquest axioma és la clau de l'immediat futur i, també, l'òptica que ens ha de guiar per aconseguir un Estatut. I, la democràcia a l'Estat espanyol ha quedat plasmada a la Constitució de 1978.

La porta de Santa Margalida per on entrà el Rei en Jaume ara fa 750 anys

CONSTITUCIÓ I NACIONALISME

Els que procedim del nacionalisme, davant el procés obert amb la Constitució de 1978, ens hem dividit en dues grans direccions. La primera seria aquella que creu que la Constitució pot donar una sortida als plantejaments nacionalistes. La segona, és la d'aquells que, individualment o com grup polític, no admeten la Constitució car, vénen a dir, no és més que una nova trampa pe racabar amb les identitats nacionals, les quals, diuen, només podran realitzar-se a través de la lliure autodeterminació.

Jo som d'aquells que creuen que amb la Constitució els seculars problemes de l'Estat referits a l'existència en el seu si de diferents comunitats nacionals, poden trobar una solució moderna i justa. O que almenys cal intentar-ho, o posar tots els mitjans que facin falta perquè així sigui. El nacionalisme no sempre significa o ha de significar independentisme. El nacionalisme pot trobar una resposta real i concreta, operativa, a partir d'uns estatuts d'autonomia que permetin l'autogovern, el qual s'hauria de traduir en dues autèntiques possibilitats: control dels recursos econòmics que genera la comunitat autònoma, i total desenvolupament de la cultura pròpia d'aquesta comunitat. D'altra banda, l'Estat modern té uns mitjans extraordinaris d'acció que jo diria que són insubstituïbles i que, certament, no es poden improvisar; per tant una solució progressista és participar solidàriament amb les altres comunitats que formen aquest Estat per tal d'utilitzar racionalment i equitativament aquells mitjans.

El nacionalisme que no tengui una resposta concreta i precisa davant cada conjuntura històrica pot arribar a convertir-se en un reaccionarisme, perquè no fa ni deixa fer i jo crec que l'actual conjuntura, espanyola i europea, ens permet pensar que estam davant un conjunt de circumstàncies molt favorables per a aconseguir per a les nostres illes un autogovern que més prest o més tard ens permeti el propi control dels nostres recursos i el potenciament de la nostra personalitat col·lectiva. I crec que només en la mesura que identifiquem la nostra acció amb l'acció de les altres comunitats de l'Estat que intenten un procés com el nostre, el nostre projecte autonòmic serà real i amb possibilitats d'èxit.

MODELS I PROBLEMES CONCRETES DE LA NOSTRA AUTONOMIA

De fet, la paraula autonomia és ambigua car pot significar situacions ben diferents: federalisme, regionalisme, estat associat, etc. Quan parl d'autonomia em refereix a la que surt de l'ordenament constitucional i crec que la nostra acció s'ha de moure dins els límits d'aquest ordenament. La Constitució contempla, com és sabut, dos models d'autonomia: una autonomia atenuada, amb la qual no és possible assumir competències de titularitat estatal; i una autonomia més profunda, amb què es podran assumir aquestes competències, sempre que per la seva naturalesa puguin ésser assumides. Els futurs autonòmics dependran del model a partir del qual s'organitzi l'opció dels grups polítics.

Les forces polítiques mallorquines més importants han fet ja l'opció: volen per a les nostres illes el model d'autonomia profunda que permet, amb el temps, assumir el màxim de competències i que configuri, sense ambigüitats, un autogovern fonamentat amb un executiu, un legislatiu i una administració de

justícia autònoma. No obstant, i al meu mode de veure, hi ha quatre grans problemes a tenir en compte: la política del Govern en relació al desenvolupament constitucional; les relacions entre les illes; les relacions entre els nostres països catalans; i l'existència de milers de persones procedents de diferents indrets peninsulars.

En primer lloc, quan escric aquest article, encara desocneixem la política del Govern respecte al procés de les autonomies després de l'aprovació dels estatuts de Catalunya i el País Basc. És evident, que sense el concurs de la UCD no serà possible obtenir cap estatut d'autonomia per a les nostres illes almenys mentre aquest partit sigui el majoritari. La correlació de forces és al seu favor, per tant tots els altres partits hauran de pactar l'autonomia amb el partit del Govern. La UCD Balear, des de fa uns mesos, va decidir-se per la via de l'article 151, igual que els altres partits amb representació parlamentària o en els consells insulars. Però, és evident que dins la UCD Balear hi ha sectors més conservadors que mostren grans temors per la via elegida i voldrien el model d'autonomia més atenuat. D'altra banda, la política del Govern, sembla, que va dirigida a no iniciar cap altre procés per la via de l'article 151, a excepció dels de Galícia i Andalusia. Tot plegat fa que, si bé els responsables de la UCD Balear han fet l'opció, la pressió que des de Madrid es realitzi sigui tan irresistible que provoqui un canvi en els plantejaments. Un problema aquest que s'haurà de resoldre els propers mesos i que condicionarà tot el procés posterior, i, per suposat, tota la política autonòmica dels altres partits.

Respecte a les relacions de Mallorca amb les altres illes, jo tenc dit i escrit que l'illa major ha d'ésser generosa amb les illes menors. I no voldria que la paraula generositat sigui interpretada com a pa-

COSES NOVES QUE TOTS HEU DE LLEGIR

AUCELLS ESQUIUS, per Gabriel Janer Manila, Miquel Rayó i Vicenç Sastre.

FLORA DE MALLORCA, per Francesc Bonafè, tom III.

RONDALLES PELS QUI LES SABEN TOTES, per Pere Morey. Illes d'Or, n.º 122-123.

EL REI PEPET, per Pere Capellà. Illes d'Or, n.º 124.

APRENTATGE I ROMIATGES DEL JOVE MIQUEL COSTA. Per Josep Sureda Blanes. Illes d'Or, n.º 125.

LA RARA ANATOMIA DELS CENTAURES, per Miquel A. Riera. Raixa, n.º 116.

FIGUES D'UN ALTRE PANER, per Maria Antònia Oliver. Raixa, n.º 117.

**SON LES DARRERES PUBLICACIONS, PER ARA,
DE L'EDITORIAL MOLL.**

Distribució: LLIBRES MALLORCA

Fortuny, 5. Palma

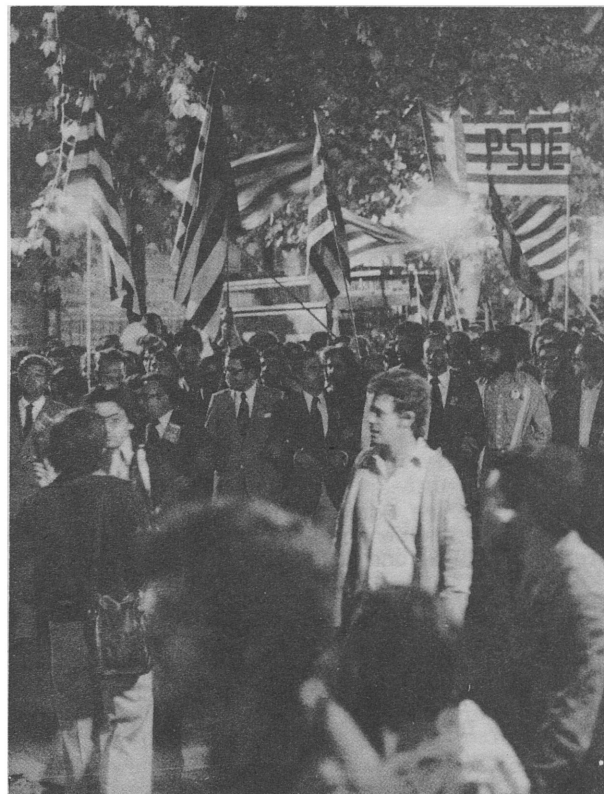
ternalista. Es una generositat política que deriva de la mateixa lògica de les coses i les situacions concretes. La Constitució ordena taxativament un sol govern i un sol parlament per cada comunitat autònoma, per tant està fora de lloc voler governs i assemblees polítiques en cada una de les illes. La generositat mallorquina s'ha de traduir en el fet que, per ser Mallorca l'illa amb major demografia i territori, tindrà un pes polític superior que no ha d'utilitzar per a reduir les altres illes a territoris dependents. Els menorquins i eivissencs han de comprendre que el centralisme que han sofert no era mallorquí, i que els mallorquins també l'han sofert. El criteri que allò que els menorquins i eivissencs puguin fer no ho han de fer els mallorquins, crec que ha d'esser el principi que ha de guiar una acció política que vulgui l'harmonia entre les comunitats il·lenques. Resumint: cada illa ha de mantenir els serveis que els seus propis recursos li permetin o que provinguin dels fons general de l'Estat, sense oblidar que hi haurà un sol govern i un sol parlament, la funció dels quals serà, entre altres, crear la solidaritat entre les illes, car sense aquesta solidaritat l'autonomia no serà factible.

En tercer lloc, les relacions entre els altres països catalans. La personalitat cultural de les illes s'explica dins el conjunt de la cultura catalana. És evident que una de les competències que vendran amb l'Estatut, serà tot allò referit a la llengua i cultura pròpies, per tant s'haurà d'iniciar una política de relacions entre els altres països catalans. La Constitució contempla les possibilitats d'acords o convenis entre les comunitats autònomes. L'Estatut de Catalunya ja aprovat, també contempla aquests acords, per tant, estam davant una nova perspectiva que s'haurà d'aprofitar al màxim per tal de desenvolupar la cultura de les illes. Pensem que en relació als mitjans de comunicació, l'ensenyament, les institucions culturals i científiques, etc., etc. els països catalans podran establir acords que potenciïn extraordinàriament la nostra personalitat. D'altra banda, en tots aquests àmbits, els acords seran inevitables per la mateixa naturalesa de les coses i perquè seria, en definitiva, emprobrir-nos duplicar o triplicar determinats serveis.

Per últim, el fet de l'existència de milers de persones procedents de la Península i que treballen i es realitzen entre nosaltres. Persones que se senten incorporades a la nostra terra i que participen en el procés productiu, però que, amb dificultats, entenen la nostra realitat històrico-cultural. Crec que no es tracta d'iniciar una política d'integració —que pot atacar els més elementals drets de la persona— ni una política de marginació. El millor camí. és iniciar una política d'informació, perquè lliurement entenguin que les raons que provocaren que haguessin d'abandonar el lloc de la seva naixença en definitiva són les mateixes que expliquen l'opressió que ha sofert el nostre poble. Aquesta política d'informació s'ha d'iniciar a l'escola, però, a partir d'ara, són els partits polítics els que haurien de dur-la a terme, ja que, de cara al procés autonòmic, el concurs d'aquests milers de persones serà totalment necessari.

UN TREBALL SUGGESTIU

Els que tenim fe amb l'autonomia i hem de pensar amb els problemes que aquesta ens portarà, sabem que el treball a fer és enorme, però molt suggestiu. Saber que, més prest o més tard, podrem incidir sobre la nostra economia i que podrem retornar la identitat al nostre poble, és un projecte pel qual val la pena lluitar i, si és necessari, dedicar-hi una vida. Però, és evident que precisament perquè el treball a fer és enorme, cal mesurar cada passa i cada decisió, car hi ha molts de condicionaments que van més

Per l'autonomia: 29 octubre 1977

enllà de l'ordenament constitucional. Condicionaments sovint derivats de la penúria político-cultural en què ens va deixar el franquisme, però també derivats de la por, la ignorància, l'apatia o peresa de determinats grups socials mallorquins.

El secret de l'èxit crec que està a fer cada moment allò que puguem fer i fer-ho ben fet, sense por ni complexes. Saber gracnar el procés i fer possible aunar les millors voluntats en cada un dels estadis per tal d'arrelar les noves institucions, és la fórmula política que ens permetrà l'autogovern amb què podrem desenvolupar la nostra personalitat col·lectiva. La impaciència i fer les coses a mitges o mal fetes, significarà o pot significar retardar l'objectiu final que, al meu mode de veure, s'ha de compaginar amb el procés de racionalització del sistema tradicional de poders de l'Estat, i això vol dir, amb la lluita solidària de tots aquells que propugnen un canvi en les forces tradicionals d'aquest Estat.

Sens dubte, la il·lusió per fer possible un Estatut d'Autonomia per a les nostres illes, és superior a tots els obstacles que trobarem durant el camí, que no serà curt, però, perquè és un repte històric, exigeix la nostra millor voluntat i dedicació. Les noves perspectives tot just comencen a perfilar-se.

GREGORI MIR,
senador per Mallorca

El sentiment de catalanitat a les Pitiüses: notes històriques

Que Eivissa i Formentera formen part de la comunitat que anomenam Països Catalans no és, com pretenen alguns, una idea sorgida fa poc.

Podriem remuntar-nos a la Guerra de Successió, durant la qual els jurats eivissencs escriviren als consellers de Barcelona que «la major glòria d'aquesta illa serà sempre continuar l'antiga, inseparable unió que ha practicat amb aquest Principat» i els prometeren ajuda en la defensa de «la pública comuna llibertat dels furs i privilegis de la nostra Corona».

No és cert tampoc, com s'ha dit algunes vegades, que el poble eivissenc fos indiferent respecte a la pugna entre Carles d'Austria i Felip d'Anjou. Diversos fets ho demostren:

Durant la guerra, els jurats es neguen a acceptar la proposta del Jurat en Cap, Jordi Llobet, que volia prestar obediència a Felip d'Anjou; al contrari, el Consell General acorda per **unanimitat** adherir-se a la resistència de Mallorca.

Després de la derrota, que va representar l'ocupació militar i l'expropiació de les Salines al poble d'Eivissa i Formentera a més de la pèrdua de les pròpies institucions, es produïren diverses conspiracions antiborbòniques en les quals es manifestà una solidaritat admirable: en negar-se un inculpat a pagar el procés, varen ser-li embargades unes terres i posades a subhasta pública; doncs bé, no tan sols no les volgué comprar ningú, sinó que, havent-se ordenat al més ric de l'illa que les adquirís, va preferir ser em-

presonat abans que obeir. S'ha de tenir molta imaginació per dir que això és indiferència!

Però no importa anar a buscar fets tan remots o circumstàncies tan crítiques, per veure que sempre hi ha hagut a Eivissa i Formentera consciència de catalanitat. A començament d'aquest segle trobarem també abundants fets significatius: per exemple, la participació en la magna campanya del Diccionari de la Llengua Catalana, promogut per Mn. Antoni M. Alcover.

L'entusiasta canonge manacorí va demanar l'any 1901 a tots els bisbes dels Països Catalans que beneïssin aquesta empresa, tan ambiciosa que realment necessitava bones proteccions divines i humanes per arribar a terme. El Vicari Capitular de la Diòcesi pitiüsa, Joan Torres Ribas, li va enviar «no només benediccions, sinó alabances i aplaudiments (...) per la seva empresa del Diccionari de l'idioma català.» A més, diversos eclesiàstics de les nostres illes varen col·laborar en la replega de mots per a aquest Diccionari. Un d'ells, Vicent Serra i Orvay, va prendre part també en el Congrés Internacional de la Llengua Catalana que se celebrà l'any 1906 a Barcelona, on presentà una comunicació «Sobre l'apreci amb què és tinguda a Eivissa la llengua pròpia».

A pesar de les dificultats històriques, quan eren invocats els vincles d'unio entre els Països Catalans, la resposta generosa dels eivissencs i formenterers més conscients no hi mancava mai. Una altra mostra: la celebració del Centenari del rei Jaume I, l'any 1908.

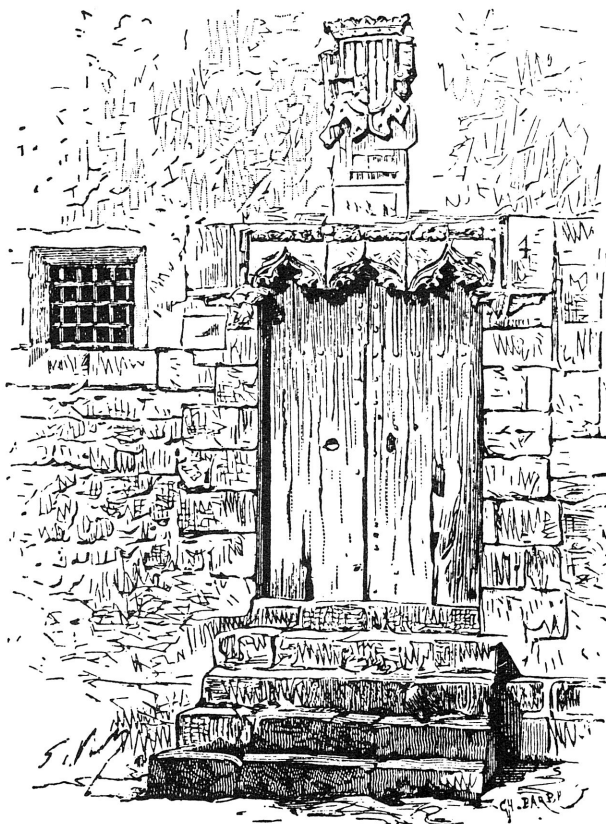

4 Gats
Galeria d'Art

c/. sant sebastià, 2 i 3
tel. 22 64 93
ciutat de mallorca

Serra Viaplana

febrer - març 1980

L'antiga Cúria de la Vila d'Eivissa, amb l'escut de les quatre barres (Dibuix de Gaston Vuillier a «Les Illes oblidades»)

Una excursió amb representants de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona i del Centre Excursionista de Catalunya va rebre a Eivissa una apoteòsica benvinguda. En aquesta ocasió aparegué al diari un poema de Felip Curtoys amb els versos següents, avui popularitzats amb alguna variant:

«Volen veure aquest bocí
de la terra catalana
que arrancà la tramuntana
i enmig del mar va florir.»

Un altre escriptor, Jacint Aquenza, rebia els expedicionaris assegurant-los que es trobaven a ca seva «perquè som part, modesta, sí, com la frígola i el romaní dels nostres boscos, però part així mateix, de la gran família alliberada, redimida pel coratge i la fe de l'immortal Jaume I.»

I Francesc Medina, en el mateix diari, deia: «La vinguda dels excursionistes catalans a Eivissa no ha fet més que revivar les grans simpaties que mos inspira i mos ha inspirat sempre Catalunya, benvolguda per naltros, amb un amor aixís com el que se pot tenir a la germana major».

Sempre ha estat ben marcada entre naltros els eivissencs la personalitat de la terra catalana; una bona distinció fan d'ella els nostros mariners, doncs encara els vells diuen que van a Catalunya quan emprenen viatge de l'Ebro cap amunt i en canvi ne diuen la costa d'Espanya del cap de St. Antoni avall».

Quatre anys més tard, el 1912, va tenir lloc a Eivissa el XV Congrés Agrícola Catalano-Balear, una nova ocasió per recordar els llaços de germanor.

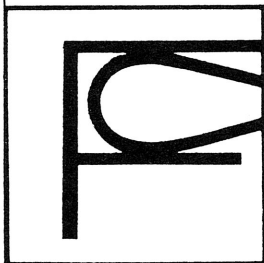
Bartomeu de Roselló digué en un dels discursos: «Fills som tots d'una mare, quina filla major és nostra aimada Catalunya; tenim el mateix clima; parlem la mateixa llengua; circula per nostres venes la mateixa sang; i tot això que forma un harmoniós medi ambient no ha de negar-se mai».

Però va ser un altre eivissenc il·lustre, Bartomeu Ramon Capmany, el que pronuncià les paraules més contundents que segurament s'hagin dit mai sobre la catalanitat d'Eivissa i Formentera; «...quan dic Catalunya no em refereixo sols a les quatre províncies catalanes ni tampoc solament a Mallorca, sinó a tot allí on se parla català amb més o menys modificacions, que és nostra pàtria petita, sí, però la pàtria nostra».

Com hem vist, en afirmar que Eivissa i Formentera es troben integrades (no sotmeses!) en els Països Catalans, no defensam idees originals, sinó que mantenim una constant prodigada de forma pertinaç des de fa temps, que durant la segona República torna a aparèixer (un altre dia potser en parlarem), i que al final de l'etapa franquista no ha fet més que ressorgir amb nova força.

ISIDOR MARI

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugenia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Menorca dins els Països Catalans

(Aproximació etnopsiquiàtrica)

Si bé no he pogut llucar, ni als fulls grocs, si hi ha un Col·legi d'Historiadors,estic segur que, si apareix, tard o d'hora haurà de presentar reclamacions al d'Arquitectes per reiteració en l'intrusisme d'un dels seus membres, per bé que l'intent, que denunciï des d'ara, sigui poc sospitos de tractar-se d'un llibre d'història. De tota manera presta un bon servei als separadors i això ja és molt. Així és com al diari **Menorca** (pàg. 5 de l'edició de 28-12-79) hem pogut llegir, per obra d'un jove mestre esforçat en la defensa de la «cultura» de les Illes: «la opinió de Alianza Popular está respaldada por una serie de escritos y documentos, como los del ilustre historiador mallorquín Sr. Alomar». La qual cosa ve a ser —i que Salvador Espriu em perdoni el manlleu i la manipulació— com dir: «Tots els homes, llevat dels catalans, són els meus germans. Ho porta el catecisme» (1).

Que consti que a Menorca no se'ns ha empeltat el massoquisme jaumetercerista mallorquí, però tanmateix algun dia s'havia de començar, encara que no li veig massa futur, ben entès que ha periclitat molt el Romanticisme.

Tampoc no he tingut prou temps per tal d'aprofundir les anàlisis que estic tractant d'esbossar en aquest article, però bé s'ho val d'exposar-se perquè crec que el nostre poble ha estat sempre pròxim a desertar dels rengles de l'honorable En Jaume Cadell, donzell, qui l'any 1451 va dir a la seva host mallorquina —i no en Josep M.ª Llompart com es pensen els nostres doctes ignorants d'ara— «Senyors, pensau que tots som catalans i havem fama per tot lo món d'esser leials vassalls a nostron rei i senyor...» (2).

Ara que, també a Menorca s'ha encetat un curiós anticatalanisme que es relaciona amb determinada forma de turisme procedent del Principat. La qüestió té estranyes implicacions urbanístiques (mentre no es planteji el futur possible contenciós del futur Col·legi d'Historiadors, em permetré aquesta incursió). A Menorca s'ha declarat també —encara que no tan prest com a altres indrets— l'epidèmia urbanitzadora amb una febre que provoca onírics negocis i síndrome d'ansies de l'anomenat «turisme de qualitat». I certs turistes principatins —barcelonins, principalment— consumidors de pa amb oli i allotjament en sac de dormir, són rebutjats, blasmatats i de vegades insultats per la seva real o atribuïda manca d'urbanitat. I allò que més els manca són doblers per complaure urbanitzadors. Fins i tot la premsa local se'n sol fer ampli ressò i, tot plegat, els moralistes —també de pa amb oli— aprofiten per a fomentar l'esquizofrènia anticatalana.

No és cap secret en qui es recolzen —a nivell municipal— els urbanitzadors de Menorca, entre els quals, curiosament, no hi manquen principatins. Ja em faig càrrec que no s'entén massa tot quant dic, potser que anem a pams.

El turisme pobre barceloní s'atansa fins a Menorca sia a l'estiu o sia qualsevol cap de setmana i la nostra gent, frustrada sense saber-ho, no entén la frustració de l'altra, de la procedent de la gran ciutat, i blasma de la —moltes vegades ben dubtosa— catalanitat. En el fons un hom arriba a suposar si no es tracta d'una mena de reproducció —més pacífica, no cal dir— de la impressió que en el seu dia va causar la columna del

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM

DIRECCIÓ

POBLACIÓ

es fa subscriptor de la revista **LLUC** (350 ptes. per tot l'any 1980), quantitat que pagarà

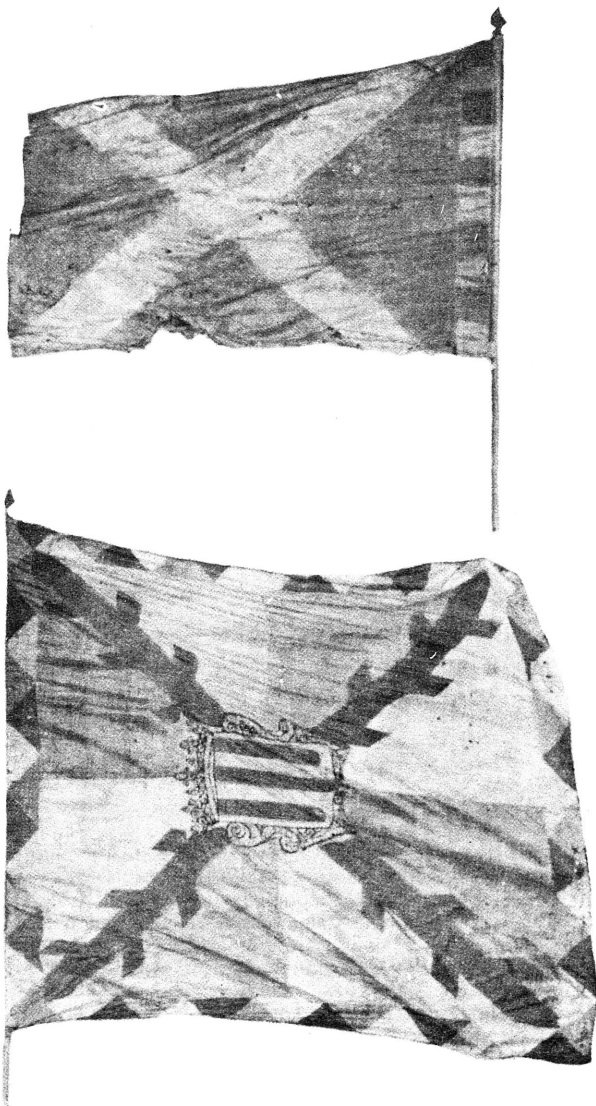
..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... contra reembossament (o al cobrador domiciliari si viu a Ciutat de Mallorca)

..... per un rebut domicialitat a Banc o Caixa

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

Banderes de batalla d'Alaior (s. XVII)

capità Alberto Bayo, salvant totes les distàncies. L'assenyada gent de les Illes sol lligar d'una manera o altra els conceptes de català i d'esquerranós; és una altra freqüent alienació ben sovint produïda per l'abús d'elucubrar i la manca de viatjar. A Mallorca, concretament, ha estat difícil la identificació amb els fenòmens econòmics i socials de Barcelona, i com si no hi hagués més Catalunya que el tros d'entre el Llobregat i el Besòs. Només que passessin més enllà del Tordera potser dirien com aquell guàrdia municipal de Girona, mallorquí ell, que em confessava que no trobava cap diferència entre Catalunya i Mallorca. Cinc anys he viscut a Girona, ciutat gòtica, levítica i agrària i, ara com ara, amb un cert exercici del control burocràtic d'una important zona eminentment turística i entenc perfectament l'opinió d'aquell guàrdia mallorquí que ja fa una vintena d'anys que regulava el tràfic, els horabaixes, entre la Rambla i el Pont de Pedra de la Inmortal Ciutat.

Malgrat tot, a Menorca s'ha mantingut una constant que no s'ha pogut esborrar del tot, perquè durant prou segles les classes dominants van tenir especial interès a mantenir el record de determinada qualitat inherent

al seu status: d'esser descendents dels conqueridors. Això va estar a punt de perillar el segle passat quan l'inefable jacobonisme, entre altres efectes més profunds, feia a Menorca aquesta aportació:

**Ya no somos castellanos,
andaluces, mahoneses,
navarros ni aragoneses,
que todos somos hermanos
españoles muy ufanos
somos, y nos alegramos.
Juntos las manos nos damos
con algazara cantando:
todos somos de Fernando
y una familia formamos (3).**

Malgrat les passades pressions i les actuals follies, els menorquins no solem presentar símptomes de mania persecutòria i no es planteja massa l'«imperialismo catalán»; potser perquè la mateixa raó de la dependència exterior ens ha fet viatjar a gairebé tots sense excepció.

La relació Menorca-Barcelona no és cosa d'ara, s'ha mantingut des d'època medieval, però tot això no han estat fets determinats. Ha estat el desenvolupament industrial menorquí, a rossec de l'expansió de les primeres grans indústries del Principat, el motiu d'un també primerenc canvi d'actitud política i social. No es pot menystenir que via Barcelona arribaren a Menorca els nous sistemes de producció i també les primeres inquietuds del moviment obrer, els uns des de 1856 i les altres des de 1870; i al darrere de tot això s'han produït les altres relacions: acadèmiques, mèdiques, etc. etc. Encara que pugui semblar anecdòtic, fins i tot el fracàs de la sublevació militar de 1936 a Menorca, va ser conseqüència del mateix fet a Barcelona.

Qualsevol de les nostres Illes té el seu reflex al Principat, en algun indret del Principat si més no. Per a la reconstrucció dels Països Catalans, a ca nostra, hi manquen importants condicions; una d'elles l'anivellament del ritme històric i una altra el recobriment, tan autòcton i diferenciat com es vulgui, de les nostres senyes d'identitat el qual té com a primera condició el recobriment cultural que, al cap i a la fi, ha de dur en si la curació de les nostres etnopsicopaties.

ANDREU MURILLO

(1) Són paraules del personatge Aman de l'hobra «La Primera Història d'Ester». La manipulació meva ha estat substituir el mot «jueus» per «catalans».

(2) El text complet del document on es van perpetuar les paraules de Jaume Cadell és el del nombre 13 de l'obra de Josep M.º Quadrado «Forenses y Ciudadanos», 2.ª edició, Ciutat de Mallorca, 1895.

(3) Aquests versos i d'altres tan rípiosos mateix, figuren als cartells que va fixar a la façana de ca seva un comerciant de Maó, amb motiu de les festes commemoratives de la proclamació de la Constitució de Cadis. Vegeu: Isidoro de Matillon, **Noticia de las Fiestas patrióticas celebradas en Mahón los días 19, 20, 21 de setiembre**. Maó. Imprenta de la Viuda e hijos de Fábregues, 1812.

ELS PAÏSOS CATALANS, ARA, vists des de València

Sé que pot semblar gosadia afrontar avui el tema des d'aquest punt de mira —València— i en aquest moment —PV, país «desconsellat»—. Un observador superficial no ho faria, de no ser —com ho fan— per a blasmar «los quiméricos países catalanes».

Que Déu me'n guard, del pecat de presumpció. Si vinc a parlar-ne dels PP. CC., és en raó de l'amistat amb qui m'ho demana, i perquè —malgrat les aparences— avui s'albira el demà amb una claretat que mancava des de fa segles. Avui s'albira el demà, però al bell mig, ens un pesat purgatori, període de purificació i de maduració de conceptes i de praxi. Perquè, siguem realistes: Si al Principat l'expressió «Països Catalans» és dita amb tota naturalitat, al PV hi ha un important sector de població al qui la dita expressió li provoca un vertader atac d'histèria. Sols el nom mateix. I si ens fixem per altra banda en els qui accepten com un fet incontestable els PP. CC., siguen de dins o de fora el PV, ¿quants coincideixen en el concepte? Hi ha des dels qui hi veuen un fet històric passat, fins als qui hi veuen un projecte polític a realitzar ja. Això pel que fa al concepte. Pel que fa a la praxi, és a dir, mitjans a utilitzar per a realitzar el projecte, hi ha des del pacifista fins al qui desitja veure —com més aviat, millor— la violència organitzada.

Avui, allò que hi ha de comú a totes les concepcions dels PP. CC. és el fet de la llengua, un territori, una història i una cultura, i poc més.

Des d'aquestes ratlles vull aguitar als PP. CC. vists des de València. De primer mirarem cap a l'ahir (història); després tractaré d'assenyalar alguna cosa de la complexa situació actual. En darrer terme jugarem a futuròlegs. Vegem.

A) EL REGNE DE VALÈNCIA, PAÍS CATALÀ

Potser aquest apartat sembla estar en contradicció amb el títol, Però no.

Sabem que el fenomen dels nacionalismes es produeix a partir del coneixement de la pròpia història. El moviment nacionalista d'una comunitat històrica cerca la defensa o la recuperació de la pròpia identitat, perduda o en perill de perdre's.

El nacionalisme valencià avui cerca la recuperació —«retrobrament» és la paraula— d'allò que van fer i que van ser els avantpassats. Per a trobar el camí no hi ha altre mitjà que la història.

Què eren el valencians del segle XIII i següents?

A casa nostra hi ha una certa obsessió a cercar textos medievals on veure un testimoni de la consciència nacional dels valencians d'aleshores. Els qui així fan, ignoren que l'origen dels conceptes actual de «pàtria» i de «nació» són relativament recents.

La història ens diu que a partir de la reconquesta —deixant a banda els vençuts i les minories— al nou Regne s'hi establiren catalans i aragonesos, els quals ben d'hora reben el nom de «valencians». Però no de forma exclusiva. Amb el gentilici de «valencians» conviu el de «catalans de nació valenciana» (Escolano), si més no fins al segle XVII. El que mai no se troba, que jo sàpiga, és el gentilici «aragonesos» aplicat als nous pobladors del nou Regne. Això vol dir que aquests formaven —i ho sabien— un Regne de catalans a València? Anem a pams. Seria anacrònic aplicar-li el concepte actual de consciència «político-nacional», tot i que, si hem de ser exactes, cal reconèixer que POLITICAMENT —malgrat els gentilicis documentals— els valencians mai no han estat catalans. Ara bé; aleshores no existia cap qüestió de noms, i és clar que el gentilici «valencià» no exclouia el de «català».

En aquell temps, i encara durant segles, era la persona del rei el principal motiu de cohesió d'un poble. Casos com el d'en Vinatea són purament anecdòtics. El rei feia i desfeia regnes i lleis, el rei recaptava impostos, declarava la guerra, repartia les terres conquerides, desfeia els súbdits de les exaccions del poderosos...

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 11

CIUTAT

ÚLTIMA HORA

La veu del poble
i dels pobles

El Palau de la Generalitat de València

No diré que el rei feia el poble. El que és ben cert que el poble sense el rei no sabia ser-ho. Recordem les guerres de Catalunya, de Germanies, dels Segadors, de Successió. Totes elles esclaten en absència de la persona del rei. Es al voltant de la persona del rei, present o absent, que va fent-se —abans i ara— la consciència del poble. Pensem en la transcendència que té avui la recordança de les comunes desgràcies passades i de les glorioses gestes dels reis de la Casa de Barcelona: aquests hi residien habitualment (llevat de Jaume I, l'UNIC rei que residí de forma habitual al Regne de València!); el català era la llengua de la Cort i de la Cancelleria reial; en aquesta llengua ens ha arribat la narració de les proeses dels nostres reis i dels nostres avantpassats; aquesta fou la llengua que empraren els nostres escriptors més grans. Són aquells reis i aquells homes qui ens guanyaren renom universal. Tot açò fa bo de recordar. I, si el rei exercia de català, què hi ha d'estrany que els súbdits se sentissen catalans? Els estrangers així ho entenien: per ells el Regne de València era un Regne de catalans.

Es això mateix el que mou els nacionalistes d'ahir i d'avui. Es allí, en la desgràcia i en la ventura que s'hi vol trobar la raó de la comunitat —una i triple— dels pobles que presidien i enaltien aquells reis: els PP. CC. Aqueixes raons se creixien en comparar l'actitud d'abandó i fins i tot d'animadversió dels successors de Martí l'Humà, particularment des que els nostres reis van fixar la seua residència a Castella, des de Ferran el Catòlic.

B) EL PAÍS VALENCIÀ, PAÍS CATALÀ?

Què hi ha avui de la realitat que fou el poble valencià als primers segles de la seua existència? No hem parlat abans de la presència de «senyors aragonesos»?

I cal valorar-la degudament, puix llur herència encara perdura.

La consciència dels seus drets senyorials féu que s'enfrontassen repetidament amb els reis, els quals no trobaven cap altre recolzament que en el poble. Però, quan el rei creix en prestigi i poder i, sobretot, quan s'absenta dels seus territoris, troba en aquells senyors que havien estat els seus contrincants el millor instrument per a fer efectiva la seua autoritat davant al poble que l'havia servit.

Amb el pas del temps aquells senyors esdevindrien una classe social, creixent i puixant, i força imitades les seves formes socials. Aquesta nova classe cada dia fou més fidel al rei llunyà, i més llunyana al poble que, vençut una i altra vegada, va anar oblidant allò que havia estat.

Amb el romanticisme revifa la flama de l'antiga història, flama que, més o menys esmorteïda, arriba fins als anys seixanta del present segle. D'aleshores ençà, aquella petita flama s'ha convertit en un vertader incendi que vol abrandar la poderosa classe hereva d'aquells senyors.

Aquesta és la situació i l'ambient que se respira a la ciutat de València i rodalies. La radicalització de posicions ha creat fenòmens quasi absolutament nous, com ara l'aparició de grupúsculs separatistes, violència física per motius d'identitat nacional, etc... Un qualificat nacionalista barceloní no dubtava a afirmar que, si un dia naixia una ETA als PP. CC., seria a València. En aquest sentit sabem que cada dia hi ha més joves que la desitgen. L'ex-president Albiñana en feia al·lusió, no fa gaire. I més recentment encara un setmanari valencià portava unes declaracions dels «Maulets» en aquest mateix sentit.

La situació preocupant que pateix la ciutat de València, com la mateixa crisi actual del Consell, és fruit precisament de la dualitat de concepcions del País Valencià: centralista una, autonòmica l'altra.

Després de les últimes eleccions generals hi hagué una certa desil·lusió entre alguns sectors nacionalistes, al mateix temps que satisfacció entre els centralistes. Uns i altres no s'adonaven que la consciència nacional se troba sobretot entre les generacions joves del poble, les qual són, d'una banda, el sector econòmicament més dèbil; i d'altra, representen, encara, una part mínima del cens electoral. Tanmateix, fixem-nos, pose per cas, en les convocatòries de signe nacionalista: són les de major concurrència. El reclam «País Valencià-Català» és el de major audiència entre la gent jove, la gent de batalla.

C) EL PAÍS VALENCIÀ, PAÍS CATALÀ PER A DEMA?

La veritat és que el joc de futuròleg no me fa. Sols gose dir el que qualsevol podria dir, amb els peus a terra i els ulls al davant.

Es evident que avui hi ha un moviment de retracció. On és la causa? Aquesta és la qüestió.

Al meu parer, els motius de la retracció actual cal cercar-los:

a) En la crisi econòmica. Això val, si més no, per a Occident. Davant el perill de perdre, aquell que té el que necessita (segons les necessitats que ha creat la societat de consum), tracta de **conservar-ho**. Es per això que recolza partits **conservadors**.

b) En l'apropiament o concessions, per part de la dreta, de reivindicacions tradicionals de l'esquerra.

Quant a l'apartat a), val per a tots, perquè a tots arriba la crisi. No així el b). On no s'han acceptat pel poder establert les reivindicacions nacionals de les minories, la lluita continua, i potser més enverinada. Pensem en l'Eire, en els dessidents comunistes, en els nacionalistes corsos... I en el País Valencià.

Per a un futur llunyà, no gose profetitzar. Per a l'immediat futur, no dubte que al País Valencià la lluita continuarà. I potser més enverinada.

JOAN L. SANCHIS FORRIOLS

Els Països Catalans

vistos des del Principat

Aprovada la Constitució de 1978, hem començat a viure el procés de constitució i construcció de les autonomies. Aquest procés serà difícil i llarg. Alguns vam advertir-ho fa temps. Els qui no ho creien, ara comencen a adonar-se'n. Es confirma, doncs, que la tasca de substituir un Estat centralista plurisecular per un nou Estat autonòmic no serà fàcil. D'una part, pel redactat de la mateixa Constitució, i, per l'altra, perquè les persones que tenen a les seves mans el poder central conserven encara la mentalitat centralista en què foren formats. Aquestes persones es resisteixen a acceptar la realitat plurinacional i pluricultural de l'Estat espanyol i a adaptar l'Es-

tat a aquesta realitat, que es reconeguda per l'actual Constitució. Ells entenen l'autonomia com una descentralització, més o menys àmplia, controlada estretament pel poder central.

Hom accepta, doncs, la possibilitat de les autonomies però, alhora, hom pretén de reduir-les a una mera descentralització. Hom accepta també el pluralisme lingüístic i cultural, però, alhora, hom pretén de mantenir en una total situació d'inferioritat els idiomes i cultures distints de l'oficial de l'Estat, gairebé com qui conserva una curiositat folklòrica, la qual cosa equival a condemnar-les a una desaparició més o menys lenta, sense haver de recórrer a l'intent de genocidi cultural comès pel règim franquista.

És dins aquest context que hem de situar la qüestió dels Països Catalans avui.

Avui, davant les dificultats amb què topa el procés estatutari, hi ha persones que consideren inoportú o contraproductiu de parlar dels Països Catalans, perquè creuen que, el fet de parlar-ne, pot perjudicar aquest procés. N'hi ha d'altres que creuen que ara cal dedicar tots els esforços a aquell procés i deixar per més endavant la qüestió dels nostres països. Finalment, també n'hi ha que el desencís que manifesten davant la nova situació política, el manifesten també davant la qüestió dels Països Catalans. Per la meua banda, crec que la tasca immediata —i urgent— d'aconseguir els Estatuts i de construir l'autonomia és perfectament compatible amb continuar parlant, i treballant, en la realització plena dels Països Catalans.

Aquesta realització serà una tasca llarga i difícil. Per això, no podem compartir l'actitud entre pessimista i desesperançada d'algunes persones, davant les dificultats amb què topa aquesta realització en la situació política i cultural actual. Les dificultats d'ara són certes, però no hem d'oblidar que el camí fet és molt important. De vegades cal girar l'esguard enrera per adonar-se del camí fet. Si ara ho fem, comprovarem que molt hem avançat, des dels anys quaranta, quan semblava que tot era perdut per sempre. I en aquest nostre avançar hem donat alguns passos

llegiu

**mallorca
socialista**

**la revista
de l'esquerra
mallorquina**

PSM

Partit Socialista de Mallorca

carrer Temple, 7 Ciutat

decisius. Avui ens trobem en una situació millor que la de l'any 1936.

Cal, doncs, en aquesta hora, que no ens deixem vèncer pel desànim ni per falses prudències. Cal que continuï la nostra tasca d'ahir i, alhora, que sapiguem aprofitar les possibilitats que, malgrat tot, ens ofereix la nova situació política. No hem d'abandonar, doncs, l'estudi aprofundit de la nostra realitat nacional, però, alhora, hem de fer un gran esforç de difusió de la nostra doctrina entre el poble. Cal potenciar més aquelles entitats, com el Club Ramon Muntaner, al servei dels Països Catalans, i crear-ne de noves adaptades a cada realitat social. Cal avançar el màxim possible en el camí de l'autonomia de cada un dels països, perquè cada pas endavant que hom dona en aquest camí ens acosta a la realització plena dels Països Catalans. Però, a més, haurem de saber aprofitar les possibilitats que l'actual Constitució ens dona, malgrat la prohibició de la federació de comunitats autònomes, en permetre convenis entre aquestes.

La tasca a fer, per tant, és molta. Que avui sigui encara difícil i dura no ens farà abandonar-la. Obstinadament continuarem avançant.

JOSEP BENET,
senador per Barcelona

Fajas **Reina**® CORSETERIA

J. Masdeu
Josep Tous Ferrer. 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Sans, 10

Tel. 211653

Ciutat

Curs elemental de llengua

publicat per l'OBRA CULTURAL de «LA CAIXA»

Dels dies 15 de novembre de 1975 al 12 de juny de 1976, el setmanari MANACOR va publicar un curs de català amb lliçons que presentaven aquestes seccions: *Lectura* (Els nostres escriptors d'ara: nascuts o relacionats amb Manacor), *Coneixements gramaticals* (Observem com s'ha escrit), *Exercicis* (Vegem si ho heu entès), *Observació de l'entorn* (El racó dels artistes); *Enriquiment del lèxic i correcció de barbarismes* (El joc de les paraules).

La simple relació de les parts en què era distribuïda cada lliçó ja dona a entendre que aquest curs fou redactat amb molta cura de cara a la pedagogia, de cara a fer entrar dolçament la nostra llengua, escrita i parlada correctament, als lectors manacorins que no la sabien escriure i que tal volta usaven barbarismes i cometien incorreccions en les converses.

Aquest curs, preparat pel director de l'Escola Municipal de Mallorquí de Manacor, Biel Barceló i Bover, interessà de veres el públic i per això l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» s'ha decidit a publicar-lo en dues edicions, una per a alumnes, una altra per ensenyants, a fi de contribuir eficaçment a la difusió de l'aprenentatge de la nostra llengua.

Tothom que hi emprat o ha fullejat aquest llibre se n'ha adonat de seguida de la importància que té per a mestres i alumnes aquesta publicació.

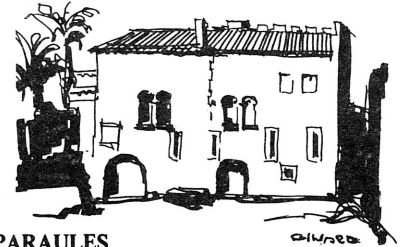
De la «Presentació» de l'obra que comentam volem subretxar aquestes frases: *El públic vol intervenir individualment i en col·lectivitat en aquesta noble temptativa i fa servir amb il·lusió els instruments que els experts li ofrenen, i encara més si, com en el cas present, adopten una estructura original, arrelada i sàvia per descobrir els secrets petits i grans de la nostra llengua.*

4.- EL RACÓ DELS ARTISTES

SA TORRE D'ETS ENAGISTES

El dibuix d'En Llorenç Ginard mostra el bon estat de conservació i rítmica bellesa d'una de les construccions fortificades que feien els nostres avantpassats per defensar-se de les incursions dels moros i corsaris en el Segle XIV.

Aquesta casa de possessió, que se troba a un quilòmetre de la sortida de Manacor, per la carretera de Son Fortesa o de Cala Varques, va ser, a mitjan Segle XVII, propietat del pare Hugo Berard i Dams, jesuïta (o "ignacià", com foren coneguts aquests frares fins al segle XIX). L'evolució d'aquest nom ("ignacià") en boca del poble, ha donat les grafies "enagista" o "enogista", la primera és la més recomanable perquè conserva sglutinatada l'etimologia i la fonètica.

5.- EL JOC DE LES PARAULES

Posa cada un d'aquests accidents geogràfics devora el número que li correspon al dibuix:
MUNTANYES: Calicant, Galatzó, Massanella, Puig Major, Randa, Sant Salvador (Falaritx), Teix, Tomir. CAPS: Blanc, Cala Figuera, Capdepera, Enderrocat, Formentor, Ferrutz, Punta de N'Amor, Pinar, Salines. BADIÉS: Alcúdia, Llevant, Palma, Pollença. TORRENTS: Gros, Muro, Na Borges, Son Cadrat. PORTS: Andreu, Cala Rajada, Colom, Manacor, Sóller.

1	11	21
2	12	22
3	13	23
4	14	24
5	15	25
6	16	26
7	17	27
8	18	28
9	19	29
10	20	30

És un encert, doncs, aquesta publicació de l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA» en aquest precís moment, en què tots els elements vius de la nostra societat, les seves institucions i els seus representants són cridats a l'obra magna del recobrament digne, eficaç, cult i tradicional de la llengua, que forma part de l'ànima col·lectiva del nostre poble.

Ja hem dit més amunt que d'aquest *Curs elemental de llengua* se n'ha fet dues edicions: una en les cobertes vermelles per als alumnes, l'altra en marró que inclou un solucionari per als mestres.

Cal afegir que les il·lustracions, de diversos dibuixants, també són encertades del tot.

Clou el curs un vocabulari amb la transcripció de les paraules en l'alfabet fonètic internacional.

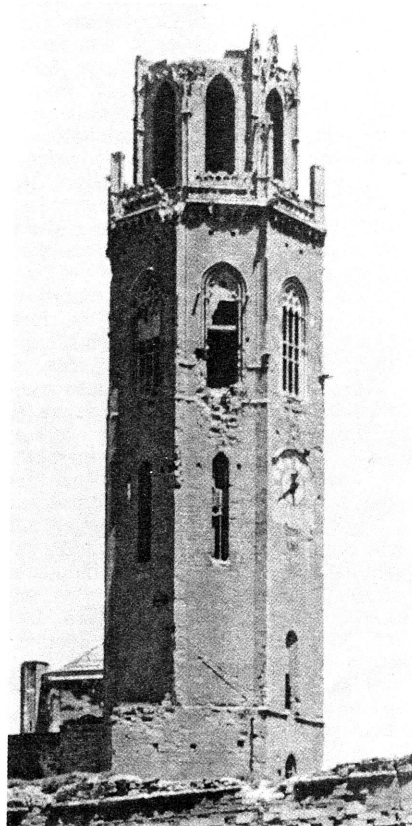
Església i Països Catalans 1979

ELS PPCC PER A ALGUNS SECTORS D'ESGLÉSIA

Com a característica de poble dominat i, que en part s'ha fet al domini, cal assenyalar la facilitat per convertir en fruita de discòrdia la pròpia identitat. I resulta enutjós haver-se de preocupar per la discussió sobre l'existència dels nostres països. Però de fet hi ha hagut una sèrie de manifestacions que la donen per un fet, i com a tal fet històric, interessa per a l'edificació de l'església. Per no allargar massa cal reconèixer els sectors de creients de cada un dels nostres pobles que d'una o altra manera participaren en l'àmbit del «Fet religiós», al qual li feren recular la numeració estrepitosament. Limitant-nos a Mallorca cal significar que el Grup de preveres del primer dimarts dins el 1977/78 féu serioses reflexions sobre l'església i autonomia, posteriorment publicades amb el títol «Davant la urgència de l'autonomia» (1), rebent una acollida plena d'esperança per sectors dinàmics de Mallorca. Poc després els Consells episcopal i presbiterial donaren a conèixer una ponència doctrinal sobre «L'Església a Mallorca davant les noves realitats polítiques del nostre poble» (2), en la qual, venturosament, ja hi ha un esforç per a llegir amb ulls propis, i amb esforç d'acostament, la nostra situació. No es pot transcurar el fet que les més altes instàncies de la nostra església s'hagin manifestat d'aquesta manera.

Però ja dins l'àmbit del fet religiós del CCC (vol. 3, p. 380), es tingué un esperit prou realista per a no desconeixer les nombroses dificultats que s'hauran de resoldre abans de poder arribar a una situació normalitzada.

Ara bé, els PPCC per a l'església són un fet donat per obra d'una llarga història, en la qual hem creat una llengua i una cultura comunes, com a expressió de la nostra comunitat. Aquest fet demana ser reconegut per l'església, si no es vol establir una dicotomia entre església-poble de Déu, i poble. Un tal reconeixement té com a conseqüència la clarificació de les opcions de l'església. O es declara i és servidora o es fa còmplice de poder. Aquestes reflexions es fan cada vegada més a Mallorca,

Campanar de la Seu de Lleida

per parlar des d'on es redacten aquestes lletres.

Com església hom no pot legitimar les fronteres que ha aixecat entre els nostres pobles. En canvi sí que s'ha d'afavorir la solidaritat entre tots, començant per aquells pobles amb els quals tenim una soca comuna. Aquesta tasca es tant més urgent, quant les manipulacions dels sentiments compten amb tants de mitjans, i, si algú volgués models per a inspirar-se a l'hora de bandejar hipotètics centralismes dins els nostres països, la comuna tradició federal ens els podria oferir. Ben per suposat que seria aberrant desfer un centralisme i un uniformisme per a crear-ne un que no tendria cap trajecte, a més de no ser desitjable.

QUESTIONS DE LIMITS

Deixam de banda romanticismes respecte a les terres que, al continent, formaren l'antic regne de Mallorca, i que es troben sota administració francesa, tot i que fóra saludable tenir-ne memòria, puix la comunitat lingüística i el trobar-nos encara ara discriminats culturalment, i econòmicament pels respectius estats, són motius per a establir un acostament en la lluita per la dignitat i la llibertat.

Però anant a les terres de dins l'estat espanyol, hi ha uns problemes que afecten sobretot l'església de Lleida. De fet a publicacions del nostre àmbit cultural s'han donat a conèixer diversos elements de la problemàtica que aixeca el fet que d'una part hi hagi clergues, religiosos/es de llengua castellana o civilment aragonesos sense voluntat d'acomodació dins l'església lleidatana, com també és problemàtica la situació de la franja de parla catalana dins bisbats en seu a Aragó.

Davant aquesta situació els enfrontaments i les reaccions visceralment no han mancat. Però hi ha altres postures més raonades. Així Josep Lladonosa ha expressat el seu punt de vista en el sentit històric i en les realitats que han fet poble unes contrades que, eclesialment, «des del temps de l'Emperador Constantí el Gran, si no més, pertanyen a la diòcesi de Lleida» (3), i més endavant afegeix: «Davant del desgavell actual i la manca d'un sentit vinculador autèntic, el millor que podem fer és deixar les coses tal com estan. És clar, la cosa més lògica fóra reintegrar no religiosament, puix ja ho està, sinó també políticament, la Llitera a Lleida. Ho exigeix la geografia, la història, l'economia, la mateixa vitalitat del poble i, sobretot, el sentit comú. Però parlar així, és posar-nos voluntàriament dins un vespre d'ambicions, odis i rancors, sense

(1) Vegeu el text a **Documents d'Església**. 12 (1978) 803-814.

(2) Text a **Full dominical**, extra Juny, 1978 i **Doc. Esgl.** 13. (1978) 841-856.

(3) **Els límits del bisbat de Lleida. Una visió històrica i actual**, Qüest. Vid. crist. 98 (1979) 94.

cap possibilitat de concòrdia». I afegeix: «Una afinitat històrica pot resultar més eficaç per a l'establiment de comunitats de base, d'apropar-nos cada vegada més a l'esperit de l'Evangelí. És com retornar als motius d'apostolat que mogueren la fe cristiana en les nostres ciutats i viles, prenent com a cèl·lula i centre d'acció la comarca o la tribu existent. Sí, senyors, a vegades és convenient, i aquest és el nostre cas, de retornar al principi si volem recristianitzar una terra tan malmesa per ideologies teològiques o no que no tenen res a veure amb la doctrina de la Salvació» (4).

A continuació, Mateu Freixes dona «una visió pastoral», com deixa entendre el seu escrit amb aquestes paraules com a títol i que acaba amb tres afirmacions que mereixen ser tengudes presents:

«1. Respecte per la reivindicació de l'episcopat aragonès i d'una bona part del clergat de les esmentades comarques i format al seminari de Lleida.

2. Catalanització a fons del bisbat lleidetà, perquè continuant com ara, no catalanitzarem aquelles terres i en canvi continuarem, patint la castellanització de Lleida, i

3. Revisió a l'est dels límits actuals dels quatre bisbats que es reparteixen les terres lleidatanes, ben entès, però, que es fa com una part de la revisió global dels límits de bisbats a tot el Principat de Catalunya. Sense altres consideracions que les netament pastorals» (5).

Des de lluny hom no pot entrar dins aquests problemes. Però si voldria dir que les urgències pastorals reclamen una estructura de servei que no sempre s'ha cercat, ni resulta fàcil d'arribar-hi i, en segon lloc, tot i que hom esperi poc reconeixement per a la causa dels nostres països, voldria dir amb tota claretat que no pot donar-se per axiomàtic que el bé pastoral coincideix amb la conculcació o menyspreu dels nostres drets, o amb una actitud nostra de renúncia.

LA CONFERÈNCIA EPISCOPAL DELS PAÏSOS CATALANS

Aquest és un altre dels punts que fou objecte de les conclusions del CCC (6), i que a Mallorca també abans i després ha estat estudiat, sobretot cercant una nova vinculació entre les diòcesis il·lenques, que desembocaria en la creació d'una nova província eclesiàstica. Des d'aquesta plataforma es podria integrar més coherentment dins la conferència episcopal dels Països Catalans que, evidentment també inclouria la província eclesiàstica valentina. Respecte a aquesta qüestió caldria fer unes observacions que ens durien a veure les coses amb més realisme.

En primer lloc, les conclusions del CCC, i els escrits de mallorquins a **Qüestions de vida cristiana**, a **Lluc**,

a **Quaderns de Pastoral**, fins i tot a la desapareguda **Cort** i a la premsa diària i, incomprensiblement, en darrer lloc al **Full dominical**, així com el grup de preveres dels primers dimarts i la Ponència doctrinal dels Consells Episcopal i presbiterial, coincideixen en assenyalar l'objectiu de més comunicació i comunió, així com les passes a donar per arribar a una institucionalització de les relacions entre totes les esglésies del nostre àmbit cultural.

Però, i aquí ve el segon aspecte, el Simposi de reflexió pastoral, que culminà el Xè. aniversari del Centre d'estudis pastoral de Barcelona (juny 1979) (7), centra la seva atenció en l'església del principat d'una forma quasi exclusiva. La temàtica, la problemàtica, el vocabulari, els participants personals i institucionals, reflecteixen d'una forma ben marcada la realitat exclusiva del Principat (8).

Tot i que dins el Simposium hom acusi l'església catòlica a Catalunya d'utòpica i ucronica, les celebracions inicials de l'esmentat Xè. aniversari a Montserrat, el 24 d'abril de 1978, m'impresionaren per la forta sensibilitat catalana i eclesial que pertot arreu traspuava. Vist des de Mallorca, semblava quasi massa clara la consciència de poble i pensava en la hiptètica incomoditat en què es podria sentir una colla de membres de l'església de Mallorca, que fos convidat a una assemblea semblant.

Fetes aquestes observacions, voldria manifestar amb tota llibertat que sembla que les esglésies catalanes centren la seva atenció en elles mateixes, ignorant el que passa fora del principat. ¿Per ventura han rebaixat el que es va palesar al CCC com a objectiu a aconseguir? ¿S'han fet por d'hipotètiques acusades d'absorcionisme o annexionisme? No veuria justificable l'encobriments de la realitat que ens és comuna des de tants de punts, i que una església oberta al món no pot desconèixer. Si hom ja ha pogut apuntar un decantament de la Conferència episcopal espanyola, cap a la situació establerta, ¿tendria fonament una observació semblant a l'església del Principat, quant per a la seva actuació haurien adoptat el principi del pretès desconeixement dels PPCC, com en català ha proclamat el president Tarradellas, seguit de molts altres polítics?

Evidentment no acceptaria cap intervencionisme polític ni eclesiàstic; però l'alternativa al domini no és la desconeixença, sinó eclesialment existeix la comunió, que és allò que hem proclamat que volíem cercar junts. Accions com les trobades dels vicaris episcopals s'haurien de repetir en molts d'altres àmbits.

LA PROVÍNCIA ECLESIASTICA BALEAR

Aquesta revista ja ha duit prou informació, talment que em sent ex-

cusat de tornar-hi. El mateix cal dir respecte a les manifestacions del Grup del primer dimarts i dels Consells episcopal i presbiterial, ben clar en aquest punt, tot i que el cardenal Tarancón sia més citat que el Vaticà II o Pau VI. Ara, a l'hora de l'acció no hem avençat gaire. Uns silencis informatius sobre el particular feien sospitar certes reticències que, en realitat, semblen no ser-hi. Si a nivell episcopal no s'ha fet més, té un fonament: que des de Mallorca semblaria ambicionar presidències, cosa que no es desitja. Altres iniciatives limitades a contactes i comunicació, pensades per grups de l'església de Mallorca han quedat també arxivades.

L'ESGLÉSIA AL PAIS VALENCIA

Indubtablement el PV ha sofert unes pressions més sistemàtiques, i sobretot més constants, amb resultats prou coneguts, que fan més laboriosa i dolorosa la normalització de la consciència. Però el fet català fou tan important per al Regne de València, que solament aquest rebé i rep l'apellatiu de valencià. A l'impuls creador dels s. XV valencià, seguí una tònica de derrota com a poble, especialment en la de les germanies. No és que el PV d'aleshores ençà no haja tingut alguns punts lluminosos, però la tònica és més de decepció que altra cosa. El decret de Nova Planta va ser pitjor a València que a cap altre lloc de l'antiga Corona d'Aragó. La renaixença serà feble i els servidors del centralisme amb el vestit de valencianisme no és un fet nou sols d'ara; Blasco Ibáñez, per exemple, en fou un gran expert i no és difícil captar que n'ha deixat escola fins a l'actualitat. En el temps de l'aplicació del decret de Nova Planta hi ha com arquebisbe de València un activista castellanitzador, D. Andrés de Mayoral. D'aleshores ençà la castellanització de l'església valentina ha estat un fet.

Si la renaixença literària fou poc sòlida, la del fet cristià inscrit en el propi poble, fou pràcticament nul·la. Dos canonges historiadors com Roc Chabàs i Sanchis Sivera poden ser considerats una excepció.

L'arxidiòcesi de València, que té més de 2/3 parts de la població del País Valencià, ha comptat amb uns arquebisbes de militància antivalenciana, fins a arribar a actuacions reticents i gens clarificadores de l'actualitat.

Enlloc del nostres països s'han manifestat tant els sentiments anti-

(4) *ib.* ps. 99-100.

(5) cf. la mateixa revista, p. 109.

(6) Vol. 3 ps. 381-383 i p. 415 conclusions 3 i 4 = **Lluc** 57 (1977) 26 (250).

(7) **Quad. past.** n. 58 (1979).

(8) Cert que hi ha alguna al·lusió com p.e. la del bisbe de Menorca a **Quad. past.** n. 58 (1979) 71-72.

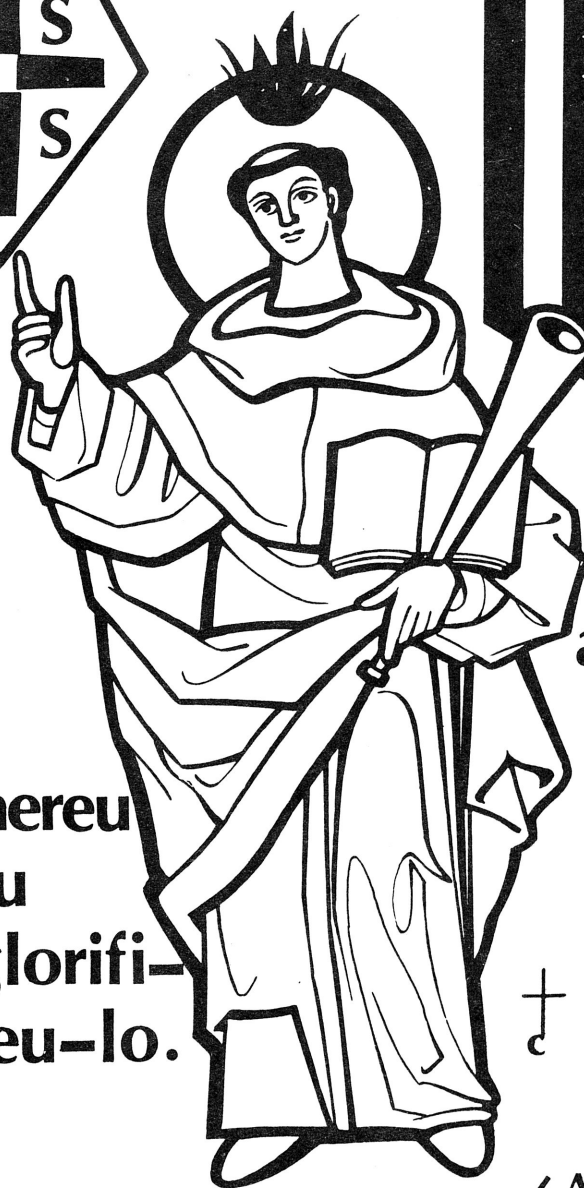
catalans, ni les paraules han brollat tan enverinades. Dins l'església endebades Vicent de Miguel i Diego amb el seu llibre *L'Església valentina i l'ús de la llengua vernaclea* (València 1965), amb Mn. Josep Espasa, que en féu el próleg, feren obra de peoners informant amb clarividència abans de que s'iniciàs el temps de les actuacions. També ha tingut consolidació l'obra iniciada per Vicent Sorribes i Gramatge. I, per molt que dugués una presentació del bisbe auxiliar D. Josep Gea, la documentada informació sobre l'ús de la llengua del poble, preparada per Pere Riutort i Mestre, i publicada per la Junta d'Acció Catòlica de València, de res ha servit, ni tan sols per a orientar l'actuació episcopal, cosa altament sorprenent, si es té present que els textos conciliaris foren discutits, votats i signats pels mateixos bisbes. Afeguem que hom té la impressió que alts sectors de l'església, a més d'afavorir el castellà, fora del seu àmbit natural, pretenen constituir-se en instància d'orde lingüístic i cultural, per a decidir el nom, l'autenticitat i l'abast d'una llengua, la qual cosa, evidentment, cau obertament fora de l'àmbit de la competència eclesiàstica.

Altres fets són prou coneguts: aldarulls i crits irreverents durant les misses en valencià, s'han succeït, i solament molt després, i sota la pressió d'alguns capellans i de la Junta d'acció catòlica, l'arquebisbe, juntament amb el presbiteri ha signat un document condemnatòri. A l'actualitat aquestes poques misses no han estat restituïdes, i cal no oblidar que la reforma litúrgica, en sentit conciliar, no és una tasca opcional pels bisbes.

Capítol a part és el de la publicació dels textos litúrgics, els 14 llibres més importants i el cantoral, en una edició manual amb el títol «Llibre del Poble de Déu». L'ànima d'aquesta publicació en tots els camps, fins i tot en el de la responsabilitat econòmica fou el mallorquí, que fa anys que està a València, Pere Riutort i Mestre. L'oposició que se li ha fet de part del que Cristòfor Aguado anomena «búnquer-sagristia», és contemporània a tots els moments que van des d'articles difamatoris en els diaris, una carta vergonyant oficial de la Comissió diocesana de litúrgia de València, que ocasionà la iniciació d'un procés canònic, fins a la publicació d'uns textos que podem anomenar «pirates», oferts, fora del termini canònic, a la «Jerarquia de la Província eclesiàstica Valentina». No ens molestarem a preguntar als bisbes de les Balears quina és la seva actitud al respecte, puix per ara són part d'aquesta «jerarquia»; però sí valdria la pena saber com l'arquebisbe de València, podrà justificar-se davant la Conferència Episcopal Espanyola i davant la corresponent con-

**Venereu
Déu
i glorifi-
queu-lo.**

**Ha
arribat
l'hora
del
seu
juí.**

< Ap. 14, 7 >

Il·lustració de J. B. B. Castro al «Llibre del Poble de Déu» (1975)

gregació romana d'haver fet ulls grossos davant la publicació d'aquests textos litúrgics. I també, com a mallorquí, i com a membre de la mateixa congregació religiosa a què pertany el P. Riutort, m'agradaria saber que per l'arquebisbat no és negatiu ser mallorquí i treballar a València, així com trob que no hagués sobrat una paraula aclaridora respecte al reconeixement del treball d'un religiós fora de la seva terra d'origen, tant més quant el seu institut no pretén determinades exempcions episcopals. No s'hauria d'ignorar que, si hem parlat de províncies eclesiàstiques, podríem encetar el problema de les províncies dels instituts religiosos,

alguns dels quals tenen la seva casa provincial a València. No voldria donar la impressió d'imitar Felip I, que dins el seu propi esquema d'església hi mancava una Companyia de Jesús autònoma, quan faig aquestes indicacions, però sí cal esperar que les jerarquies de València no ens facin més difícil el treball i la comunió pastoral als membres dels instituts religiosos que sense ser valencians treballen o poden treballar a València.

No em puc dispensar de transcriure unes paraules de la presentació de la citada circular de la Junta d'Acció catòlica, signades pel que aleshores era bisbe auxiliar de Va-

lència, i ara és bisbe d'Eivissa: «Si la nostra Església amb la implantació de la llengua vernacle en la litúrgia, en comptes de pau hi trobàs discòrdia, caldria buscar les fonts d'un tal enfrontament; tal vegada un dels motius d'aquesta possible discòrdia, podria haver estat que no fos suficientment coneguda la doctrina de l'Església sobre aquest punt».

Manuel Sanchis Guarner, al Teatre Principal de la Ciutat de Mallorca, a la cloenda de les Festes populars Pompeu Fabra, octubre 1979, féu un estat de la causa del poble valencià ple de dolorosa esperança. Pens que dins el camp eclesiàstic podem dir qualque cosa de semblant: els cinc mil exemplars que corren del **Llibre del Poble de Déu** continuen fent el seu camí. No en va el llibre i el P. Riutort han estat un dels detonants més forts dels enemics del poble valencià, que voldrien la irredenció del nostre poble, i, amb ell l'església de Crist. Altres fets ens donen aire de recuperació. Sobre un 10% del clergat, especialment els més joves, ha adquirit el sentit de la connexió d'església i poble percebuda ja per Mn. Sorribes i Mn. Espasa.

Cal esperar també que es repassin els límits de la província eclesiàstica valentina, de manera que Albacete trobi el seu lloc natural i les comarques valencianes castellano-parlants no

pateixin a causa d'una esperada clarificació del fet valencià. Tot això demanarà que no es repeteixi el «primoriverisme» en el nomenament de bisbes. No basta omplir les nostres seus «d'oriundos», és més necessari que els bisbes coneguin i promoguin el patrimoni del propi poble.

QUESTIONS D'EDICIONS LITÚRGIQUES I BIBLIQUES

A diverses publicacions ja s'ha alçat la veu sobre la multiplicació de traduccions del NT. El que pot ser un fet saludable té també els seus contravalors. Però més concretament cal dir que les diverses traduccions no satisfan la reconeguda varietat de la parla dels nostres països. Mn. Llorenç Tous manifestà aquesta justificada insatisfacció a «Diario de Mallorca» de 12.4.78, amb l'escrit «Un ayuno absurdo», i recentment s'ha tornat repetir a «Un Evangelio per el Poble» (9). La desconexió entre els biblistes, entitats editorials etc., (que afecta també al camp dels textos litúrgics (vegeu els apèndixs de la Litúrgia de les Hores per a les diòcesis de les Balears), podria empènyer cap a solucions massa casolanes.

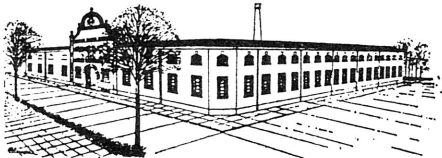
EL CARDENAL ENRIQUE I TARANCÓN I LES CONSEQÜÈNCIES ECLESIALS DE LES AUTONOMIES

Per coherència amb mi mateix i amb **LLUC**, no puc ometre una al·lusió

a la referència a les autonomies molt comentada ja, que féu l'arquebisbe de Madrid en ocasió de la plenària de la Conferència episcopal espanyola. Ha estat una autèntica patinada. A **LLUC** 56 (1976) 16 (300), vaig escriure: «els personalismes són perillosos [...] em sembla que **ha estat** (subretxat al text) positiu el de l'arquebisbe Enrique Tarancón; millor hagués estat tota una conferència episcopal més a to». Avui mantenc aquell subretxat de fa 3 anys; però amb més motius restrictius; cercaré de donar suport a la meua explicació.

Em sembla injust que es plantegi el joc entre bons i dolents: l'estat centralista i l'església organitzada calcant-lo serien els bons o un estat respectuós amb els pobles i una església convocada i organitzada des d'aquest serien perillosos. «Nemo reus, nisi probetur!»

No sé perquè aquesta declaració em fa la mateixa olor que uns editorials de la revista madrilenya «Vida Nueva», publicats a raó de l'homilia que es llegí a la diòcesi de Bilbao, el 24 de febrer de 1974. Respecte a aquells vaig mostrar les meves distàncies a una carta publicada també a **LLUC** 54 (1974) (86). «Vida Nueva» parlava de «diocesanismo estrecho» contraposat a la «Conferencia episcopal». Ara l'arquebisbe Tarancón ha repetit el mateix, aixecant la sospita de la Conferència episcopal respecte

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00

I N C A

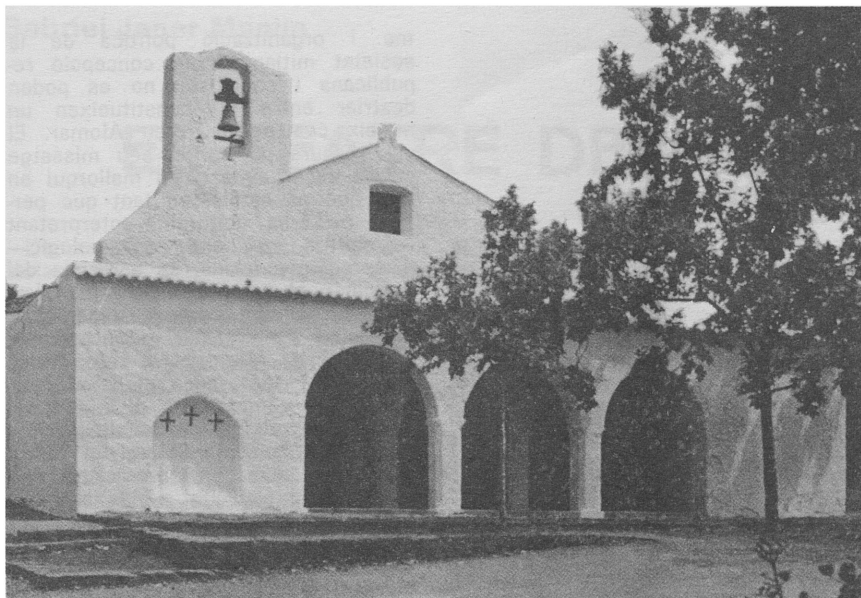
VERJO

s'oli gustós d'abans

encara es fa avui

CAIMARI

Eglésia de Sant Carles d'Eivissa

a les conferències episcopals regionals futures. Una vegada més demanaria que les deixin néixer i créixer, i estiguin segurs a Madrid que els seus límits tenen les violències i la sang més enrera que no els de la Conferència episcopal espanyola, tan aferrada a l'estructura de l'Estat. El Vaticà II dona prou suport a entitats com les que es demanen.

Em sembla injust i inoportú que, cercant una igualtat entre els pobles, el president de la Conferència Episcopal Espanyola, ens alarmi, posant-se de part d'uns, i anunciï perills cívics i eclesiàstics. Al mateix temps ell acusa i ensems privilegia als dos pobles que ja tenen estatut d'autonomia. A més, atribuir els desequilibris socioeconòmics a les nacions que més demanen l'autonomia és totalment gratuït, perquè no es pot comprovar, i, en canvi, tenim l'experiència secular del que ha engendrat l'Estatut centralitzat.

Quan a les hipotètiques «esglésies nacionals», es prou sabut que no les pretenien els reis de Mallorca, ni els senyors de Montpeller. Les capitals, les coneixem prou: Madrid, Viena, París, Lisboa, etc. Pensem en realitats i no en molins de vent. Hi hagué uns reis «catòlics», un Felip II, amb inquisició d'ús exclusiu, un Carles III, un Napoleó amb catecisme i litúrgia unificats, imposats damunt nacions convertides en solar. Massa prest s'han oblidat les vexacions, controls i el jurament que quatre vegades com a bisbe degué fer el cardenal Tarancón davant aleshores cap d'Estat, i d'això no fa gaire. Gens de

sobra estaria informar-se dels historiadors de la litúrgia sobre el perquè s'introduí el nom del rei als missals editats a Espanya, etc. Que estiguin tranquils a Madrid; els actuals i futurs presidents dels règims autonòmics no s'aficaran en aquests parany, i les nostres esglésies tendran altres preocupacions.

Respecte al bé pastoral a Mallorca n'hi ha que estan informats que fou el rei Carles III, que, ajudat d'un bisbe foraster, aconseguí imposar a certs indrets l'ensenyament del catecisme en castellà; però el comte de Romanones veié frustrades, en part també, les seves pretensions, gràcies a l'oposició del bisbe Campins i d'una colla de consellers compenetrats amb Mallorca. I quan el General Franco prohibí el Compendi de la doctrina cristiana en la seva edició mallorquina, fou el bisbe Miralles qui encoratjà l'editor Moll i es volgué responsabilitzar de la desobediència a la censura. ¿Farà falta una teoria per a justificar l'aspiració de les nostres esglésies de tenir bisbes del país?

Quant als perills per a la unitat de l'església, em sembla que no s'haurien de cercar en factors externs, com pot esser l'organització autonòmica dels pobles, ans al contrari, aquells sorgeixen de qüestions internes de l'església, i una certa experiència la deu tenir també el cardenal Tarancón i, pens, que no hauran estat precisament els bisbes bascs o catalans, sinó tal volta altres que tenen la seva seu dins l'altiplà castellà. I no per estar a Castella, sinó per concepcions teològiques concre-

tes sobre el ministeri, i altres aspectes de la comunió eclesial. Pens que les futures conferències episcopals que es poden esperar, lluny d'afeblir la unitat de l'església, la faran més compartida, es a dir, més d'acord amb el Vaticà II, que no pensava en crear noves figures, com en possibilitar nous serveis col·legials. Per això, em sembla que aquest nou estil que molts esperen, lluny de congriar «esglésies nacionals», les farà cada vegada més difícils.

Finalment, el pressumpte perill d'aïllament no sembla gaire preocupant. Si hom té present que l'església és una comunió, aquesta té moltes maneres d'expressar-se. Això sí, tal volta no es recorri tant al centre peninsular, i s'intensifiquin els lligams amb esglésies de més enllà de les fronteres. No seria més que prosseguir un camí ja conegut, i per ell no tan sols hi haurà aïllament, sinó que les mateixes esglésies del centre geogràfic peninsular en sortiran beneficiades. Crec que és des de cada lloc que s'aconseguirà la universalitat catòlica, i no per via de «resumir» països sota grans noms. Si cada església fa possible la llibertat de cada poble, estarem més prop de la fraternitat universal, i de la més plena veritat del credo de l'església una i catòlica.

JOSEP AMENGUAL I BATLE

Països Catalans:

consciència dels intel·lectuals d'un poble oprimat i repressaliat

He repetit altres vegades, amb una tossuderia que és ben intencionada (vull dir que no és ni casual ni fruit de la desmemòria), que els nostres intel·lectuals tenien una idea prou clara del món cultural a què pertanyien. I això, permeteu-me dir-ho, no tenia per què ésser qüestió d'ideologia política concreta o, si més no, d'ideologisme. Senzillament, davant la constatació d'un fet objectiu, en prenent consciència amb el rigor que imposa la història. Des de Ramon Llull fins a Bartomeu Rosselló-Pòrcel, dos mallorquins separats per més de dos segles, que es declararen sense embuts catalans, hi ha hagut tot un conjunt prou nombrós d'intel·lectuals i professionals que, per a la seva anàlisi, han partit de la realitat que les Illes, malgrat els intents mutilacionistes, formen part d'una àrea cultural més extensa: la dels Països Catalans.

I he escrit intel·lectuals —un concepte que no necessàriament hauria d'estar en descrèdit, si ens decidim pel sentit gramscian i defugim els convencionalismes fàcils, prèmeditadament frustrants i frustradors— i no tan sols escriptors, com a qualcu li hauria agradat per allò d'aplicar la cotilla limitadora, perquè foren diversos els sectors culturals —advocats, mestres, polítics, metges, professors— que, al llarg dels segles d'opressió i de colonització, han tingut consciència plena de la seva identitat nacional.

¿N'hauríem de citar una vegada més els noms? ¿Hem de recordar de bell nou l'advocat i polític Lluís Martí? (1). ¿O l'escriptor Pere Capellà i un poema seu que diu: «jo sóc mallorquí, / i és la meva glòria / ésser català / per la meua història»? ¿Tal vegada En Miquel Ferrà o En Guillem Forteza i En Miquel dels Sants Oliver? O els menorquins Joan Timoner i Petrus o Hernández i Mora? No hi ha necessitat. Als sords del «nacional imperialisme», no els interessen ni la realitat, ni l'evidència ni la història, sinó la mutilació cruel d'un territori nacional, perquè d'aquesta manera, ai las!, la situació es fa més còmoda per a l'opressió colonitzadora.

GABRIEL ALOMAR

Bé doncs, un dels intel·lectuals de la primera meitat d'aquest segle vint a qui preocupava extraordinàriament el problema de la recerca de les seves d'identitat del nostre poble, va ésser sens dubte En Gabriel Alomar i Villalonga. Per a Alomar, que va ésser el primer a encunyar el terme «catalanisme socialista», home d'inqüestionables conviccions republicanes, ni el procés polític ni el desenvolupament cultural de Mallorca —ho feia extensiu a tot l'arxipèlag— es podien entendre des d'una perspectiva fragmentària, sinó dins el conjunt i la globalitat que ara designam amb el nom de Països Catalans. L'any 1924 escrigué aquestes paraules (2): «En cuanto la conciencia de Mallorca (todavía muy vaga y rudimentaria en la colectividad) toma forma y verbo en el sentir y pensar de un hijo de la isla, surge el impulso de atracción e incorporación hacia Cataluña. Y lo curioso es que sólo por esa gravitación catalana se libra Mallorca de toda mancha de provincianismo». Nacionalisme, catalanisme, mallorquinis-

me i organització política de la societat mitjançant la concepció republicana i socialista, no es poden destriar entre si, constitueixen un mateix cos polític, creu Alomar. El seu discurs polític, el seu missatge podria ésser aquest: és mallorquí en tant que és català, en tant que pertany a l'àrea cultural —interpretant la cultura en sentit antropològic— d'expressió catalana, és a dir, la del Principat, el País Valencià i les Illes. I és en aquest context o semblant que s'ha d'interpretar la intervenció que Gabriel Alomar va fer a les Corts l'any 1931, quan el debat estatutari, que comptà amb el suport del també mallorquí i socialista (de la Federació Socialista Balear del PSOE) Alexandre Jaume. Interpretar que Alomar negava capacitat cívica al poble de les Illes, com ha fet Josep Melià (3) amb una facilitat excessiva, supòs que fruit del seu «pragmatisme» ad hoc, em sembla un error més o manco culpable. I és que Alomar, contràriament a no pocs polítics del franquisme i del neo-post-franquisme o franquisme reformat (naturalment, aquí cal incloure també més d'un polític d'esquerres), no era mutilacionista ni fragmentarista, perquè pensava que els localismes —el chauvinisme passat pel mallorquinisme «cañí», per dir-ho gràficament— eren generadors de caciquismes i que aquests fruitaven en desigs i sentiments provincians, de dependència i de colonització. «Mi punto de vista fue el sentido de la libertad», per dir-ho amb les mateixes paraules d'Alomar (4). Al capdavall, no hi ha millor subordinació a l'**españolismo** uniformador que la pràctica política i cultural de la mutilació. Vet aquí per què de Gabriel Alomar i de la gran majoria dels nostres intel·lectuals podem dir que han estat —i ho són encara— consciència viva d'un poble oprimat, perseguit i repressaliat.

Antoni SERRA

(1) Cal rellegir el parlament que Lluís Martí pronuncià al barri de la Soledat el dia 18 de març del 1900: «Catalunya és germana de Mallorca» ... / ... / «Catalunya, València i Mallorca arribaran a governar-se totes soles...».

(2) De l'article **La gravitació de Mallorca**, publicat al diari «El Dia» de Ciutat (1-8-1924).

(3) Vegeu el seu llibre **La nació dels mallorquins**, publicat a l'Editorial Selecta de Barcelona l'any de gràcia de les primeres eleccions reformistes, 1977.

(4) «El Dia», de Ciutat, de 10 d'octubre del 1931. Dos dies abans, havia dirigit una carta a Sebastià Crespí (president del Foment del Civisme) en un termes molt eloqüents i que ja vaig reproduir a la meua **Aproximació a Gabriel Alomar** (octubre, 1977).

Gabriel Janer Manila

EL TEATRE DE PERE CAPELLÀ

L'homenatge que l'Ajuntament de Ciutat dedica a la memòria de Pere Capellà (Mingo Revulgo), amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de la seva mort, em dona l'oportunitat de reflexionar sobre alguns aspectes del seu teatre, sobretot, sobre allò que —des del meu punt de vista, per altra part ben discutible— volgué explicar-nos, malgrat els durs condicionaments que el varen marcar i que, sovint, en les apreciacions que se n'han fet ha estat oblidat o menystingut.

MITIFICACIÓ I DESCOINEIXENÇA

La personalitat d'un artista, projectada sempre, i a pesar de les més dures repressions, sobre la seva obra és certament polièdrica, susceptible d'esser considerada des de diverses perspectives, des d'una diversitat de caïres i enfocaments, àdhuc de vegades contradictoris i ambigus. Si recordam les teories de l'inconscient, no ens serà difícil entendre la complexitat de les procedències dels materials que conformen l'obra d'art, els seus múltiples orígens, la seva desigual provenença. Destriar les arrels d'aquests materials, indagar per què uns elements determinats sorgiren conscientment —en l'obra d'art és tan important allò que l'autor ens ha volgut explicar voluntàriament i racional com allò que ha integrat en la seva obra sense adonar-se'n— és certament perillós i, per això, els que apliquen els mètodes de la teoria psicoanalítica a la crítica literària corren el perill d'equivocar-se fàcilment.

També, hom pot caure en la confusió i en l'error durant el procés de mitificació d'uns determinats fets o d'un personatge concret. Molt sovint, la mitificació no és altra cosa que la consagració dels tòpics, la repetició incansable dels llocs comuns i dels clixés; la projecció sobre aquells fets o sobre aquell personatge de les nostres obsessions particulars. No analitzam, altrament projectam sobre el mite allò que des de les entreteles més obscures de la nostra inconsciència hauríem volgut que fos aquell home, aquells esdeveniments que hem mitificat. I en l'homenatge de Pere Capellà se n'han dit i repetit de tòpics, però no solament en l'homenatge. Pens que sovint, i des que Mingo Revulgo aparegué en el panorama del «teatro regional», la lectura que se n'ha fet de la seva obra ha estat superficial i epidèrmica. Hom s'ha aturat en la visió de l'anècdota

«Na Catalina de Son Gallard» de Pere Capellà. Cristina Valle i Joan Valls en primer terme (dreta).

i, perquè l'anècdota era gratificant: la reivindicació del pagès enfront de la Ciutat, la pretesa autenticitat del món rural que Pere Capellà portava a l'escenari, s'ha deixat d'aprofundir en aquesta lectura, responsablement i crítica. N'Antoni Serra féu referència a aquesta qüestió, si mal no l'interpreta, a la taula rodona que, sobre la figura de Pere Capellà, tingué lloc al teatre Principal, el dimecres, dia dinou de desembre de 1979 (1), quan afirmà que no existeix encara un estudi profund del teatre de Pere Capellà. Jo hi afegiria que no n'existeix cap estudi, ni profund ni superficial. A un altre lloc, el mateix A. Serra ha escrit: «És ben lamentable que, a hores d'ara, l'obra de Pere Capellà i Roca no hagi estat ni recollida ni estudiada adequadament» (2). També en Tomeu Mestre ha insistit en aquest mateix sentit: «Si aquest País nostre fos normalitzat ja hauria sortit un assagista o biògraf que tractaria fil per randa, i amb pèls-i-senyals, la figura humana i artística de Pere Capellà» (3). És evident que algun dia haurà de revisar-se detingudament i minuciosament bona part del «teatro regional» i tinc la impressió que hi haurà més d'una sorpresa. No crec, emperò, que es tracti de

cap gran sorpresa; i és ben segur que podran ser rescatades algunes de les obres —de vegades potser només un agrapat d'escenes— d'aquell teatre que sabé comunicar-se amb un públic no gaire exigent, en un temps ben difícil i en unes circumstàncies ben dramàtiques per a la nostra vida col·lectiva.

CÀRREGA REVULSIVA

Però això ens aboca vers una altra qüestió que sorgeix d'una de les afirmacions que s'han dit i repetit. Em referesc a l'asseveració que en unes altres circumstàncies —evidentment menys repressives— Pere Capellà hauria escrit un teatre més compromès i digne. Em sembla que l'afirmació ha estat atribuïda a n'Antoni Serra, al menys l'hi atribuï en

(1) Hi participaren Joan Fortesa, Alexandre Ballester, Gabriel Janer Manila, Andreu Ferret, Antoni Serra i Bartomeu Suau.

(2) Veg. «Presència de Pere Capellà, vint-i-cinc anys després». *Última Hora*, 30 de juny de 1979. (Pàg. 16).

(3) Veg. «Una crida a les baules mallorquines: Tots a l'homenatge «Pere Capellà!»» *Mallorca Socialista*, n.º 19, desembre de 1979.

Joan Miralles en una documentada conferència, en molts d'aspectes certament modèlica (4). Dit d'aquesta manera, emperò, que en unes circumstàncies menys repressives en Pere Capellà hauria escrit un altre teatre em sembla gairebé una innocentada. ¿Quí podria dubtar-ho? És evident que no podem jutjar ni l'obra ni el treball de ningú d'una forma hipotètica, en el sentit d'allò que hagués pogut ser; sinó en el sentit estricte d'allò que va ésser. N'Antoni Serra ha escrit: «honestament puc dir que Pere Capellà i Roca, dins una situació normalitzada políticament, socialment i culturalment no hauria jugat el paper que l'obligaren a jugar i que, malgrat tot, dignament, no va jugar» (5). No puc estar-hi conforme del tot, amb aquesta afirmació. Crec bàsicament que Pere Capellà va jugar un paper important, malgrat els condicionaments de l'època i al marge dels franquistes, que mai varen veure amb bons ulls el seu teatre ni el seu èxit entre les classes populars i que tractaren per tots els mitjans que tingueren al seu abast de desprestigiar, tot explicant que l'escriptor havia estat una espècie de dimoni menja-capellans: una mala persona. En aquest sentit, el teatre de Pere Capellà —malgrat l'enorme dosi regionalera que portava, tot ha de dir-se—, encobeïa una càrrega revulsiva força important que escapava als estralls de la censura, però no a la intuïció dels vencedors, que esperaven cada una de les seves estrenes amb recel. Dic que el teatre d'en Capellà exercia una funció certament revulsiva perquè en el seu èxit veritablement popular s'hi miraven bona part d'aquells que coneixien la història de la seva derrota i que, com ell, havien perdut dramàticament la guerra. Fou el seu èxit, doncs, una breu alenada d'aire fresc per a aquella gent que havia estat vençuda, que patia una dura repressió, però que veïa en el reeiximent d'un altre vençut la possibilitat de treure el cap de l'aigua i de fer-se respectar —no m'atrevesc a escriure admirar— pels vencedors.

El teatre que hauria escrit Pere Capellà en una situació històrica i cultural normalitzada sobrepassa els límits de l'anàlisi i penetra en el camp de la història-ficció. En realitat, el franquisme ens ha marcat a tots i ha condicionat la nostra obra, encara que els últims temps de la dictadura foren diferents d'aquells anys en què Pere Capellà escrivia el seu teatre i les seves «coplas sin malicia». Però aquest judici també hauria d'ésser matisat, car aquesta diferència operava molt més a nivell de superfície que no en la realitat profunda de la pròpia i particular condició de la dictadura. Certament, el franquisme va ésser un llarg i insuportable estat d'excepció, una interminable nit i tot quant va produir-se —em referesc al

parany de la cultura— només pot considerar-se vàlid com a punt de partida, després d'una observació i d'una reconsideració crítica de les limitacions a què va estar sotmès; sobretot de la persistent i dramàtica violació de les consciències que s'exercí sempre sobre els treballadors de la cultura (6). Els tics del franquisme, els seus gestos, les seves ganyotes han marcat dramàticament bona part de les nostres accions, les marquen encara ara, i han marcat també, com una cortina de fum tota plena d'espectres, ¿per què negar-ho? l'homenatge recent a la vida i a l'obra de Pere Capellà.

REPRESSIÓ I TOLERÀNCIA

Si la funció més important de la cultura, de cada acte cultural, és com ha senyalat Lucien Goldmann (7), aixecar la consciència col·lectiva pels camins de la creativitat, haurem d'assegurar que moltes de les accions que s'ho proposaren durant tots aquells anys foren perseguides, reprimides sistemàticament o tolerades amb recel i malfeança.

Des d'aquesta perspectiva —i és important, potser, fixar l'atenció en aquest punt— el «teatro regional» tampoc se'n va escapar. Sobretot en el començament en què per obtenir el permís per a les primeres representacions amb la llengua del poble, aquells actors hagueren d'explicar-li al governador civil de la «província» que es tractava de la recuperació d'un teatre inofensiu, que havia tingut una gran acceptació abans de la guerra entre la gent benpensant i catòlica. Sobre aquest eix de coordenades tingué lloc la primera representació, dia disset de novembre de 1947, al teatre Principal de Ciutat (8), a benefici dels passos de la Setmana Santa. Però així i tot el permís fou donat recelosament, i existí aquest recel cada vegada que sorgia un autor nou, sobretot a mesura que l'èxit augmentava i la companyia —llavors ja es deia «Compañía de Teatro Regional Artis» (9) omplia els teatres de l'illa en cada una de les seves representacions.

Un altre aspecte que hom no pot deixar de tenir en compte a l'hora d'estudiar el «teatro regional», sobretot si pretenim entendre'l amb tota la seva complexitat, és l'extracció social de la majoria dels actors de la companyia «Artis», quasi tots ells d'origen xueta. Aquesta via ens pot ajudar a interpretar alguns dels problemes que planteja; sobretot, aquells que fan referència a l'afany de captar l'atenció i l'admiració de les classes altes, de les autoritats franquistes i dels sectors de la nostra societat que tot just acabaven de prendre possessori del poder. També per aquest camí hom pot entendre el seu conservadorisme, àdhuc la por que els marcà davant el risc que suposava l'evolució, la recerca o el compromís.

Per altra banda, aquest servilisme dels actors amb el poder s'accentuava només de veure que se'n malfiaven d'allò que feien, quan comprovaven que, malgrat les seves reverències, els seguien tenint l'ull damunt.

CONVICIONS I CRENCES

A les darreries de novembre del 1947, doncs, tornava a posar-se en marxa de bell nou «aquella màquina que tants d'èxits havia assolit abans de la guerra», ha escrit Gregori Mir (10). Un teatre que va ésser sovint «un infrateatre» (11), que moltes vegades no sabé oferir al públic res més que «el seu estancament en uns motllos i en uns productes vells, estantissos, inútils» (12), que «ja va néixer amb el cap baix, humiliat, ferit per aquest adjectiu, «regional», que tinguem-ho ben present, mata tot quant toca» (13), sinònim de «mediocritat, ximpleria, ostracisme, immobilitisme» (14), «subproducte que el franquisme tolerava, potser per tot allò que tenia d'alienador» (15). De fet, com ha observat A. Serra «no hi havia cap tractat que definís fil per randa els continguts d'aquest teatre, però era el resultat dels elements derivats de la mateixa limitació política» (16). Però es tracta precisament d'analitzar detingudament les proposicions que féu Pere Capellà des d'aquest teatre. Es tracta, sobretot d'indagar tot allò que volgué explicar-nos des de l'escenari, malgrat els condicionaments que el varen marcar. Dir que Pere Capellà va ésser una «víctima del teatro regional» (17), que fou «una víctima de la situació» (18) em sembla una altra innocentada. Víctimes de la situació n'hi hagué moltes, i molt més dramàtiques. Per altra banda, si ens atrevim a suposar que Pere Capellà va escriure «teatro regional» únicament i exclusivament per guanyar diners, per sortir de la fam, aleshores hauríem de reconsiderar molt seriosament aquest homenatge. Particularment, crec que no va ésser així i tinc la convicció que Pere Capellà va abocar en el seu teatre tot quant tenia per dir en aquella circumstància històrica i, endemés, ho va fer sense sortir de les coordenades del «teatro regional». Ja he dit abans que a l'hora de les revisions hi haurà sorpreses. Possiblement, no pugui rescotar-se cap gran cosa, però en allò que de vàlid pugui haver-hi enmig de tot aquell enfarfegament d'obres i de títols (19), de repetició de tòpics i de manca de creativitat, cal analitzar i descobrir la mica de veritat que tingué aquell teatre. Josep M. Llopart ha escrit: «Amb ell —es refereix a Pere Capellà— el teatre de Mallorca retornava als camins, humils, però honestos, del sàinet del XIX. Els personatges de les seves comèdies són éssers de carn i os, i no un pur pretext per a provocar la rialla. Hi és retratat un món autèntic, que l'autor

coneixia de primera mà, i els conflictes i els problemes —tan elementalment exposats com es vulgui— que empenyen els personatges, són de veres i del seu temps» (20). Per altra part, Gregori Mir ha afirmat: «Qualque cosa devia tenir aquell teatre per a merèixer tals exabruptes» (21). Es tracta, per tant, d'indagar aquesta «cosa» quan arribi l'hora de la revisió i de l'estudi, d'intentar descobrir les causes de la distorsió, una deformació que, cal fer justícia, Joan Bonet ja havia senyalat l'any 1948: «...O mucho me equivoco o el teatro regional está dando vueltas a una Mallorca de pandereta francamente empalagosa» (22). Es tracta d'esbrinar les causes d'aquest estancament, però també tot quant hi hagué d'autenticitat i de legítima originalitat.

Pel que respecta a l'afirmació de Llopart, és des del meu punt de vista, certament discutible; sobretot en la seva segona part. No crec que el teatre de Pere Capellà fos el retrat de cap món autèntic, ni que els conflictes que presenta tinguin res a veure amb el seu temps. Sí queestic d'acord, emperò, que no eren un pur pretext per a provocar la rialla; eren, això sí, un pretext sobre el qual Pere Capellà abocava bona part de les seves conviccions i de les seves creences. Unes conviccions que passaven per alt a la censura de l'època, car com la majoria dels qui anaven a veure el seu teatre, restava en una lectura a nivell d'anècdota. (Aquesta mateixa manca de penetració en allò que volen dir els seus personatges, més que en allò que diuen a primera vista, s'ha repetit generalment ara, amb motiu de la reposició de les seves obres).

GLOSADOR I MESTRE

Sí volem esbrinar amb una mica de detall el que Pere Capellà ens vol comunicar a través dels seus personatges hem d'acudir en primer lloc a les arrels de la seva formació: L'aprenentatge de l'art de glosar, al costat del seu pare mestre Llorenç Capellà (Batlle) i els estudis a l'Escola Normal de Ciutat de Mallorca, durant els anys de la Segona República. Aquests dos nuclis convergiren d'una forma especial en el teatre de Pere Capellà, escrit en posterioritat a la guerra Civil.

Des de molt nin, el seu pare se l'emportava als glosats i és evident que, en contacte directe amb els glosadors, aprengué el domini del llenguatge del poble, la riquesa de les expressions populars, el maneig d'una llengua viva, noble i espontània que va saber sempre utilitzar amb enginy i amb bon trenc, fins a esdevenir, com el seu pare, un glosador. Aquesta qualitat de Pere Capellà va ésser reconeguda des d'un començament per la crítica. Joan Bonet, amb motiu de l'estrena d'«Es Marquès de

Sa Rabassa» destacava: «la gracia espontánea, pimpante y el ingenio; la habilidad de comediógrafo, y, esencialmente, la enorme gracia de las coplas de Capellà, que a lo largo de esa obra, la sostienen en una constante de humor sabrosísimo» (23). Per altra part, venia a recollir una tradició molt antiga: la del glosador que escriu o que dicta el seu teatre, l'origen de la qual es perd dins el flum de la història. Glosadors eren sense cap dubte la majoria dels autors dels entremesos mallorquins del segle XVIII que N'Antoni Serrà

«Es Marquès de Sa Rabassa» de Pere Capellà. Joan Forteza i Cristina Valls

ha recuperat (24), també ho era en Sebastià Gelabert (En Tià de Sa Real) i en Rafael Sastre, ambdós del segle XVIII. Un altre glosador que exercí la seva influència sobre Pere Capellà va ésser en Bartomeu Montserrat i Mudoy, natural com ell de la vila d'Algaida, que visqué al començament d'aquest segle i va escriure entremesos, drames rurals i escenificà vides de sants. El teatre d'en Bartomeu Montserrat (Mestre Tomeu Memes, que com Mestre Llorenç Capellà, també era sabater) fou molt representat als pobles de Mallorca durant les primeres dècades d'aquest segle i a Algaida, Pere Capellà prengué part activa en alguna d'aquestes representacions, allà escriví les seves primeres provatures: «El Sen Tià per Ciutat», un monòleg sobre els problemes d'un pagès que no acaba d'entendre les modes i els costums de la ciutat, i un drama «Pobre de fill sense pare». D'aquest domini ex-

traordinari del llenguatge i de l'art de glosar en són una mostra ben clara «Es Marquès de Sa Rabassa» i «El Rei Pepet», ambdues en vers popular. Fins a quin punt Pere Capellà era capaç de jugar amb les paraules en

(4) Pronunciada al Palau Solleric de Ciutat, la tarda del 17 de desembre de 1979 sobre la vida i l'obra de Pere Capellà.

(5) Veg. «Pere Capellà no és el "teatre regional"» *Ultima Hora*, 7 de juliol de 1979. (Pàg. 23).

(6) Veg. CASTELLET, J.M. «¿Existe hoy una cultura española?» dins *La cultura bajo el franquismo*. Edic. de bolsillo, n.º 500. Barcelona, 1977. (Pàg. 17).

(7) Citat per CASTELLET, J.M. Op. cit. (Pàg. 18).

(8) *L'Agrupación de Teatro Regional*, recent constituïda, estrenà «La Corona Comtal», d'Aina Villalonga. Veg. JANER MANILA, G. *Implicació social i humana del teatre*. Dopesa. Barcelona, 1975 (Pàg. 128).

(9) El canvi de nom es produí al començament de la tardor del 1949, amb l'estrena, el 27 de setembre, de l'adaptació de la novel·la de Miquel dels Sants Oliver, *L'hostal de la bolla*, que Gabriel Cortès havia fet per al teatre.

(10) Veg. MIR, G. *Literatura i societat en la Mallorca de postguerra*. Col·lec. «Les illes d'or». Edit. Moll, 1970 (Pàg. 90).

(11) LLOMPART, J.M. *La literatura moderna de les Balears*. «Els treballs i els dies». Moll. Ciutat de Mallorca, 1964. (Pàg. 214).

(12) VIDAL ALCOVER, Jaume. «La literatura a Mallorca: el teatre». *Diario de Mallorca*, 23 d'abril de 1971. (Pàg. 24).

(13) LLOMPART, J.M. «Present i futur del teatre mallorquí» dins *Mallorca, teatre* (Llibre commemoratiu de les mostres de teatre) Antiga Imp. Soler. Ciutat de Mallorca, 1979. (Pàg. 39).

(14) SERRA, A. «Pere Capellà no és el "teatre regional"». *Ultima Hora* del 7 de juliol de 1979. (Pàg. 23).

(15) LLOMPART, J.M. «Un homenatge a Pere Capellà». *Ultima Hora* del 22 de desembre de 1979.

(16) SERRA, A. «Pere Capellà no és el "teatre regional"». Op. cit.

(17) Ibidem.

(18) Ibidem.

(19) Entre el 1948 i el 1969 la companyia «Artis» estrenà noranta obres i va reposar-ne dotze de les estrenades amb anterioritat al 1936; portà a terme en total 2.474 representacions. Veg. JANER MANILA, G. Op. cit.

(20) Veg. LLOMPART, J.M. «Un homenatge a Pere Capellà» Op. cit.

(21) MIR, G. Op. cit. (Pàg. 94).

(22) BONET, J. «Shakespeare y el teatro regional». *Baleares* del 25 de juny de 1948.

(23) BONET, J. *Baleares* del 19 de desembre de 1953.

(24) Veg. SERRA CAMPINS, A. *Entremesos mallorquins del segle XVIII* Antologia Catalana. Edicions 62. Barcelona, 1971.

són una mostra aquests versos de l'escena IV, de l'acte I, d'«Es Marquès de Sa Rabassa»:

Pepet:

**Es temps que estàs esperant
veus pasturar es caragols,
vaixells, i de tant en quant
alces es cap un instant
i contemples es nuvols.**

Pereta:

**Núvols se diuen,
Nuvols sempre ha estat mal dit.
Ai Déu meu! quan t'he sentit
he tengut com un calfred.**

Pepet:

Perquè s'aire és molt humit.

Pereta:

**No tornis a dir nuvols,
digués núvols o niguls,
com he de rimar? ¿Què vols?
I si abans dic: caragols,
que los digui caragols?**

De la seva formació a l'Escola Normal a la qual acudia en viciçleta des d'Algaida tots els matins per assistir a les classes se n'hauria de parlar detingudament, del seu entusiasme per l'activisme pedagògic que sorgia de les proposicions de l'Escola Nova, àdhuc de les seves conviccions rousseauianes que havia rebut d'un professorat format bàsicament sota els principis pedagògics de la «Institución Libre de Enseñanza» (25). Hom sap que una de les creences que varen moure l'entusiasme dels homes de l'Escola Nova fou l'absoluta confiança en la naturalesa de l'home, la convicció que en l'activitat lliure i espontània s'ha de cercar sempre la base del coneixement. També, la necessitat d'un clima de llibertat per a l'aprenentatge i el convenciment que les experiències quotidianes de la vida tenen més àmplia capacitat per despertar la necessitat de raonament i de coneixença. El millor aprenentatge és, doncs, aquell que tindrà lloc en l'experiència viscuda espontàniament, lluny de l'artificialitat a la qual l'escola tradicional havia sotmès als seus deixebles. Rousseau havia dit que, just acabat de néixer, l'home és sotmès a un procés d'esclavització i d'encadenament a les institucions de la vida civilitzada (26). L'educació era per a Rousseau l'intent d'apartar l'home de la naturalesa i, amb això, s'afavoria l'impediment que aquesta exercís la seva pròpia funció. Per a Adolfe Ferrière l'educació tradicional no fa altra cosa més que aplicar un vernís de coneixements i imposar unes formes de vida artificials, que no solament són inútils, sinó que constitueixen un perill per al desenvolupament psíquic dels nins. Ferrière vindrà a dir i a repetir incansablement que per tal que el nin arribi a ser un civilitzat cal que prèviament hagi estat un bon salvatge (27). El medi ideal per a l'educació serà, per tant, un medi natural on sigui possible el contacte directe amb la realitat i amb la vida.

OBSERVACIÓ DE LA REALITAT

Un altre dels aspectes fonamentals de l'educació nova —i és important destacar-ho, sobretot perquè sovint els personatges que podriem anomenar positius de Pere Capellà exhibeixen els coneixements que han obtingut per aquest camí—, és l'observació. L'observació de la vida com una totalitat. (Avui parlariem del caràcter interdisciplinari que ha de tenir l'estudi de les coses). Sovint, els pagesos de Pere Capellà expliquen tot allò que saben a força de contemplar els núvols, els animals, els estels del cel. Sembla que ens recorden que la realitat és una i tot quant sigui atomitzar-la és falsejar-la, deformar-la. Aquesta confiança en la naturalesa es fa també patent en les proposicions pedagògiques de Celestin Freinet. La vida és la que guarda el secret, vindrà a recordar-nos (28), i el seu **mètode natural** no és altra cosa més que una acció de tempteig experimental, d'exploració sobre la viva realitat de les coses.

NATURALESA I CULTURA

Format i adoctrinat sota aquests principis, Pere Capellà intentarà projectar-los en el seu teatre. (No vull dir amb això que no plategi altres problemes i que sigui la seva única aportació, però sí és, possiblement, la més important i la més general, car podem retrobar-la en totes les seves obres encoberta sota formes diverses). Des d'aquesta perspectiva els personatges de Pere Capellà podrien agrupar-se en dos nuclis encarats entre si i que vindrien polaritzats en dos extrems: la **naturalesa** i la **cultura**.

La naturalesa estaria simbolitzada pels pagesos, i encara més pels joves pagesos, capaços d'estimar veritablement, vius com a centelles, coneixedors perfectes de la seva realitat, senzills i clars. La cultura vindria marcada pels ciutadans, pels pretendents rics, pels senyors, pels nobles marquesos i gent de la cort artificiosos, recargolats i d'esperit torçut. Aquests, mai no són capaços d' enamorarse i escullen la parella en funció dels propis interessos de classe. (Un estudi sobre el concepte d'amor que Pere Capellà proposa des del seu teatre reforçaria aquest argument). De vegades, emperò, els pagesos se'n deixen endur pel miratge dels que representen l'altre bloc i pretenen imitar els usos i costums de la seva vida. Aleshores, Pere Capellà també exerceix sobre ells la crítica, de vegades fins i tot despietada. És el cas, per exemple, de les filles de Son Magraner a la comèdia «L'amo de Son Magraner». Educades, perquè la família s'ha enriquit, segons les pautes educatives que han copiat dels senyors, el col·legi de monges n'ha fet d'elles uns éssers ridículs i còmics. Hi ha en el primer acte una afirmació de l'amo en Joan

—aquest pagès sobre el qual Pere Capellà projectà bona part de la seva utopia i que, malgrat algú s'hi ves identificat, és una pura i total invenció, car representa el combat de la naturalesa enfront de la cultura (simbolitzada per l'apotecària, en Lluís, el secretari jove, fill dels antics propietaris de Son Magraner, les germanes, que cerquen superar la seva pròpia condició de filles de pagesos), que finalment haurà de retre's davant la força omnipotent de la naturalesa: l'amo en Joan, na Pastora, l'egua corredora, el seu poltre que serà «més lliquero que el vent» (29) i l'aire vivificant de Son Magraner—; hi ha una afirmació, he dit, que resumeix d'alguna manera aquesta idea. És durant la conversa que l'amo en Joan manté amb en Lluís, en què li explica i ridiculitza una situació que ell considera un autèntic problema de la pagesia. Diu: «A ses cases de pagesos acomodats, donen a ses seves fies una formació equivocada, d'esquema an es camp. Les fan senyoretas. Un parei d'anys a La Puresa, un piano que regularment no saben tocar, i unes il·lusions males de realitzar dins un poble» (30). Però de totes formes, la denúncia mai no arriba al sarcasme, això fa, juntament amb el llenguatge en què s'expliquen, que cap ni un dels personatges ens resulti particularment menyspreable. Llorenç Capellà ho ha vist perfectament: «Els personatges, analitzats un per un, estan sotmesos a totes les pressions morals de la seva època. No crea herois, Pere Capellà. Ni tan sols bons i dolents. Però sí individualment aquests personatges haurien de resultar en certa manera antipàtics, Pere Capellà sempre els salva en conjunt, cercant una explicació humana a les seves febleses» (31). Crea, sobretot, arquetipus que viuen encarats. Però aquest encarament no és exclusiu de les seves primeres comèdies, del seu primer cicle, com s'agrada de dir en Llorenç Capellà: «El paisatge —el camp— i la classe social que s'adapta a aquest paisatge —la pagesia— esdevenen els autèntics protagonistes d'aquest primer cicle» (32). Però allò que Pere Capellà projecta sobre el paisatge, el camp i sobre la classe social que s'hi adapta esdevé protagonista, com una constant, en tot el seu teatre. I també a «Sa Pesta», una obra que des de la perspectiva que dóna la lectura epidèrmica, a la qual m'he referit anteriorment, pot semblar bàsicament diferenciada de la resta de la seva producció teatral, sobretot perquè no parteix de la temàtica pagesa com a punt de partida: «és una obra desarrelada de la temàtica pagesa que sempre li havia servit de punt de partida, i planteja una crítica ferotge contra la corrupció del Poder i la manipulació de la ciència i de l'opinió pública» (33). Emperò aquí, els dos savis, en Felip i n'Esteve, que han inventat

pel seu propi compte l'arma secreta «que permetrà alliberar-nos de s'esclavitut de totes aquelles potències que no vulguin obrar segons ses nostres conveniències democràtiques» (34), representen també la simplicitat d'una vida abocada al treball i a la investigació «autodidacte», enfront del poder corromput i corruptor encarnat pels ministres, els policies, el president i la gent del govern.

Aquest enfocament —el contrast entre la naturalesa i la cultura— te-

nia en l'espai del teatre mallorquí un brillant precedent: Pere d'Alcàntara Peña. En algun dels seus sàtnets hom pot veure-hi també aquesta contraposició entre l'autenticitat de la vida natural i l'aprenentatge que es desprèn de l'observació directa de les coses, enfront de la vida manipulada de la ciutat. Comparem, no obstant, aquests dos fragments i observem el parallelisme que en sorgeix:

Pere d'Alcàntara Peña
«Un criat nou»
Acte únic, escena I

Fausto:

Saps escriure?
No gens: ganes.
Si jo en sabés... ja seria...

Fausto:

I què era lo que estudiaves?

Tià:

Quan guardava ses auveies,
ets estels de s'estelada.

Fausto:

Es del cel?

Tià:

Tots es que surten
per llevant a s'horabaixa.

Fausto:

Tot sol?

Tià:

Ah! no. Los me deia
es pastor vell, el Sen Cama;
i de tots jo en sé es seu nom
de lo millor,

Fausto:

Com és ara!

Tià:

Conec Es Deols, es Ferros,
s'estel de sa Tramontana,
es gra d'ordi, se Cabrelles,
Sa Carrera de Sant Jaume,
ets ulls de Santa Llucia
i es lilit de la Verge Santa.
Conec s'estel d'es Bovés
ses tres Maries, sa guarda
des Deols, sa des Porquers,
es carretó des Set Frases,
sa cadira de Sant Pere,
sa creu i s'estel de s'auba.

Fausto:

Veig que estàs més enterat
que jo mateix.

Tià:

Sí. I encara
no he dit res.

Fausto:

Aquestes coses
del cel deixem-les de banda.
Vegem ara, de la Terra
quines coses saps.

Tià:

Són tantes!
Conec es temps que ha de fer
en pujar dalt sa teulada
i poder veure es niguls.
Es que mos duen més aigua
són sempre: es braç de Sant Joan;
en Jordà, ses Dones Males,
es fadrins de Santanyí,
sa cobertora de Randa.

Pere Capellà
«El Rei Pepet»
Acte I, escena II

Arxiduc:

Pastoret, bon pastoret,
me diries si ha de ploure?

Pepet:

No veis es bestiar a lloure,
que sense fer cas des fred,
pastura tranquil, no es mou?
Quan pastura tan content,
és que endevina que es vent
no li durà res de nou.

Arxiduc:

Jo no m'acab de fiar
des temps, i he de fer camí.

Pepet:

D'aquí a demà matí
vos promet que no plourà.

Arxiduc:

Com pots assegurar això?

Pepet:

Es vent i jo mos deim tu.
Es que fa avui sempre duu,
com avui, un dia bo.

Arxiduc:

I, mai t'has equivocat?

Pepet:

De vegades m'equivoc...
Es més traïdor és es xaloc;
és un vent desbaratat.

Arxiduc:

I com t'arregles? ¿Què fas
si plou i no tens teulada?

Pepet:

Amb sa pell ben abrigada
la deix caure i no en faig cas.
Peg un siulo... Es ca se mou.
lladra i si ve bé mossega,
es bestiar s'arplega
i, mentre tant, plou i plou.
Quan s'ha acabat d'aplegar,
dóna es camí es passa-xot
fent repicar s'esquellot
que pareix un escolà.
A darrera, picarols.
Més darrera, jo amb so ca,
aplegant aquí i allà,
grapades de caragols.
I arrib, quan no me'n cab més
d'amaror damunt s'esquena,
amb una taleca plena
de vinyòvols i bovers.
A ses cases mos espera
sa cuina, que és tot fogó,

TEATRO PRINCIPAL

Compañía

de

TEATRO REGIONAL

Director - Gerente: Dirección Artística: Asesor Técnico:
C. CORTES Juanito VALLS Juan ESTELRICH

Solemne Inauguración de la Temporada

SABADO 7 de octubre de 1950

Tarde, a las 7

Noche, a las 10'30

GRANDIOSO ESTRENO

de la comedia en tres actos, de Pedro Capellà (MINGO REVULGO).

Sa madona du es maneig

Con el siguiente REPARTO —Mado Bet, **Cristina Valls**; Mado Margalida, Paquita Riera; Joanaia, Natí Alemañy; Teresa, Pepita Ramos; D.ª Gabriela, Paulina Ribas; Piliñ, Francisca Mátetu; Pere Antoni, **Juan Valls**; Sent Gaspar, Jtán Forteza; Ramón, Bernardo Morey; D. Miguel Jaime Adrover Pau de Son Cunill, Francisco F. Forteza; Fernando, Antonio Ferrer; Porquer, Juan M.^o Valls; Tomeu, Manolo Tubert; Miguel Solter, Rafael Llull; Missatje, Bernardo Vallori.

¡¡No se pierda esta comedia de las mil y una carcajadas!!

EL EXITO de

“L'amo de Son Magraner” y “S'hereu de sa Farinera”

del mismo aut queda superado con esta obra que inaugurará la Temporada 1950-51 de TEATRO REGIONAL

Electricidad: CASA CABOT Muebles: SAPI Porcelanas: LA VAJILLA

Mañana DOMINGO: Tarde y Noche

Sa madona du es maneig

Escuela - Tip. Provincial

(25) Per a l'estudi de l'activitat pedagògica de l'Escola Normal en temps de la Segona República, es pot consultar OLIVER, Jaume, *Escola i societat*. «Els treballs i els dies». Moll. Ciutat de Mallorca, 1978. I també: ROSSELLO SIMONET, Melcion. «L'antiga escola normal de mestres». Lluç, maig de 1971.

(26) ROUSSEAU, J.J. *Emilio o de la Educación*. Fontanella. Barcelona, 1973. (Pàg. 100).

(27) FERRIERE, A. *Transformemos la escuela*. Publicaciones de la Fraternidad Internacional de la Educación. Barcelona, 1929.

(28) FREINET, C. *La educación por el trabajo*. Fondo de cultura económica. México, 1974. (Pàg. 141).

(29) CAPELLA, P. *L'amo de Son Magraner* «Les illes d'or». Edit. Moll. Ciutat de Mallorca, 1952. (Pàg. 54).

(30) *Ibidem*. (Pàgs. 39-40).

(31) CAPELLA, Llorenç. «Mingo-Revulgo - Pere Capellà», dins *Mallorca, teatre*. Op. cit. (Pàg. 15).

(32) *Ibidem*. (Pàg. 15).

(33) *Ibidem*. (Pàg. 16).

(34) CAPELLA, Pere. *Sa Pesta*. Acte Segon, escena 7.ª.

En Genoi, en Parretjal
Sa Massota, en Botifarra,
es Capell de Galatzó,
la Ciutat de Troia...

Fausto:

Basta. ¿Qui t'ha ensenyat tant?

El criat nou, per les mutanyes de Sa Calobra, sense cap altre mestre que un pastor vell, el Sen Cama, ha après a conèixer tot allò que l'envolta: el camp i les estrelles, els núvols i els senyals de pluja; l'observació li ha permès, sobretot, adquirir un coneixement profund de la seva realitat més pròxima. També en Pepet, en contacte directe amb la naturalesa, endevina amb el vent quin temps ha de fer. Un i altre fragment són cada un pel seu compte un homenatge a la naturalesa, a l'observació directa de l'home sobre el seu propi medi, sobre la seva realitat quotidiana amb la qual hom ha d'entrar en relació i en contacte.

EDUCAR PER L'ART

És evident que Pere Capellà estava convençut que aquesta relació profunda entre l'home i la seva realitat natural podien portar-lo a la felicitat. Però tenia, encara, una altra convicció més intensa, que també manifestà en el seu teatre: l'exigència d'educar la sensibilitat de l'home pels camins de l'art —en contacte amb l'obra d'art—, que l'obligava a proclamar sense ambages la necessitat social de l'artista:

Pepet:

Vos he dit d'una seguida
sa nostra vida quina és.
¿Vos pareix que hi hagi res
millor que sa meva vida?

Arxiduc:

Sa meva vida és millor,
que és vida de pelegrí.
Sa meva vida és camí,
un caminar sense fi,
perquè el tanca l'horitzó.
Vaig recorreguent el món,
amb sa basca i amb s'oratge,
i a cada passa que don
descobresc un nou paisatge
que amb cap altre se confon.
Sempre tenc un roegó
per calmar sa fam granada;
per sa set, un torrentó
i en tenir un racó
baix de qualsevol porxada.
I, desconeguent sa fel
que ses paraules amarga
i encén odís i n'allarga,
vaig, com ets aucells del cel,
content i lleuger de carga.

Pepet:

Sou pelegrí per promesa?

Arxiduc:

Feia temps que comprovava
que es fer feina me cansava
i cada dia arribava
en es tai amb més peresa.
I creguent que era un abús
haver de fer feina així,
sense ganes me valg dir:

«Promet fer-me pelegrí
i no tocar feina pus».
En el món lo rutinari
és fer feina per menjar;
però lo extraordinari
és no fer sa necessari
i somiar, somiar...
Un poquet de fantasia
val més que una saca d'or...

Pepet:

Sou un vago.

Arxiduc:

Ja ho sabia.
Perquè hi ha vagos com jo,
hi ha en el món poesia.

Pepet:

Quin profit podeu donar
correguent i correguent?

Arxiduc:

No sols de pa viu sa gent...
Es que deixa un trist content
¿quina obra més gran no fa?

El rei Pepet, acte I, escena II

Aquesta és, des de la meua perspectiva, l'altre gran suggeriment de Pere Capellà: la necessitat de l'artista en el si d'una societat trista i amargada per la «cultura»; tampoc no pot deixar de banda l'amargor que sent de veure que el treball de l'artista és sovint menystingut, que la gent arribi a qualificar-lo de vago... En realitat, aquesta proposició procedeix també de Rousseau. L'educació d'Emili ha de fonamentar-se en la sensibilitat; per als homes de l'escola nova, l'educació ha de preparar el triomf de l'esperit sobre la matèria.

IDEALITZACIÓ DE LA RURALIA

Aquesta projecció utòpica sobre la pagesia i la consegüent idealització de la vida natural, més ben dit, de la vida rural, no té res a veure amb la idealització del paisatge que feren els poetes de l'Escola Mallorquina. Josep Me Llopart n'ha referit el contingut (35), la concepció d'una pagesia daurada i feliç, patriarcal i plena de bones i ancestrals virtuts. Joan Alcover havia escrit:

Jo vénc a parlar-te d'una vida d'or,
de la vida lliure que enyora ton

[cor (36).

Potser, «La Serra» n'és l'exemple més brillant. «A un real paisatge perfecte, una ideal humanitat perfecta» (37). La idealització del paisatge s'ajunta a la idealització dels homes que l'habiten. El mateix Llopart ha dit, referint-se a la poesia de Guillem Colom: «Per a Guillem Colom, la pagesia és una mena de paradís terrenal on tothom és bo i tot

i enmig, espargint calor,
una bona focatera.
Es xop que havia aplegat
sa focatera el se'n duu
sense que ho vegi ningú...
pareix que ho fa d'amagat.

és immaculat» (38). I en dona una mostra precisa:

Allà les gents són serenes.
Allà les venes són plenes
de la sabia del terror:
i per tota l'encontrada
la vida esclata espigada
com el blat del sementer (39).

Aquesta visió idíl·lica del paisatge i dels homes que l'habiten tingué la seva projecció en el teatre. Tinc presents en aquest moment: «Nit de Nadal» (40), de Guillem Colom, segons ell mateix «tot allò era, encara, un deixant del teatre postromàntic» (41), «A la llum dels estels» (42), de Manuel Andreu Fontirroig, de la qual la crítica en va dir: «Andreu Fontirroig ha querido y ha logrado pintar el maleficio que en la gente sana de la montaña obra la podredumbre de la ciudad, y con este propósito enaltece, cantándolas con voces de sincero enamorado, la paz de los campos, la pureza de sus costumbres, sus tradiciones, sus danzas honestas» (43), i «Aigua de pluja» (44) de Gabriel Cortès, en la que es cantava «la paz virgílica del campo, la bondad de las gentes que en él viven» (45).

Però, en tot cas, la «mentida» que Pere Capellà ens explica de la pagesia no té res a veure amb la idealització dels autors i de les obres a les quals he fet referència. La diferència radica, principalment, en el punt en què es colloquen aquests autors i la visió que proposen, essencialment conservadora i burgesa, del món rural, i la que proposa Pere Capellà, també idealitzada, però des d'una perspectiva ben divergent: des de l'anàlisi, tan superficial com es vulgui, de la mateixa realitat i des del llenguatge viu d'aquesta realitat. Aquells són els ciutadans que observen la ruralia i intenten reconstruir-la sobre l'escena a imatge i semblança dels seus somnis petit-burgesos, tot fent-ne una mena de paradís terrenal. Pere Capellà projecta sobre la pagesia les seves conviccions més profundes. Ve a explicar-nos que l'home és feliç en una societat que neix, en un estat intermediari entre l'estat natural i la societat establerta, que l'home ideal és el qui, inserit en el si de la societat, hauria aconseguit servir la bondat natural. Sovint, els pagesos de Pere Capellà en tenen consciència que la vida del camp és dura i plena de dificultats, perquè la fam ha marcat imperiosament durant segles la vida d'aquest poble. Comparau, si voleu, la idealització que va fer-ne dona Manuela de

los Herreros de la vida dels carboners de la muntanya amb les pau-

les que Pere Capellà posa en boca de Manel, el carboner que, juntament

amb la seva muller, recolliren i criaren el rei Pepet:

Manuela de los Herreros
«El Carboner»
Obra literària dispersa
«Sa nostra Terra»

Ciutat de Mallorca, 1978 (Pàg. 3)

Mon pare carbó va fer fins es dia que morí; carboner me féu a mi com ell era carboner. Dins es cor d'un alzinar, a dalt una muntanyeta, tenc sa meva barraqueta que és tot quant me va delxar. Un mot de lletra no sé, no sé què cosa és escriure; ni p'es meu modo de viure res de tot això em convé. Maldecaps no sé què són, no sé què vol dir tristesa, no desig altra riquesa ni vull saber si h'ha món. Quan duc es carbó a Ciutat i per vendre'l me passeig, de sentir trui i estabeig al punt estic marejat. Només fris de despatxar, de tant que es cap me va entorn, per tornar-me'n ben dejorn a dins es meu alzinar. Allà es meu cor no està estret, perquè és ampla sa garriga: cap trava del món me lliga ni me tanca cap paret. Etc.

El rei Pepet
Acte II, escena X
Pere Capellà

Maria:

Es nobles són distingits, això no ho podràs negar.

Manel:

Perquè duim aquests vestits que pareix que anam junyits amb so bat i s'aubardà.

Maria:

Tu, que pareixes aquell que feia neta sa soll?

Manel:

Ho som de carn i de pell, i tenc es mateix cervell i es mateixos uis de poll. En morir-mos, perventura mos faran funerals grossos i mos daran sepultura de reis, però es nostros cossos què seran? Res... podridura. I d'aquí a mil anys seré un mort tan desconegut com si sempre hagués viscut duguent aquell vestit brut que duia de carboner.

Maria:

Idò què hem de fer estimat, mos n'hem de tornar a sa sitja a aplegar llenya i aritja?

Manel:

Quasí m'has fet fer sa mitja... Jo d'això no n'he parlat.

Maria:

Has dit que t'entornaries a s'alqueria.

Manel:

És ben ver. Però a n'això, si és que ho fas, serà amb un sarró ben ple per no fer res i estar gras.

(35) Veg. LLOMPART, J. M.º. «La vida d'or». Lluc n.º 661, juliol-agost de 1976. (Pàg. 20-22), i del mateix autor: «Sobre la poesia de Gillem Colom i Ferrà». Lluc, n.º 687, setembre-octubre de 1979. (Pàgs. 18-19).

(36) ALCOVER, Joan. «La Serra» Obres Completes. Edit. Selecta. Barcelona, 1951. (Pàgs. 4-7).

(37) LLOMPART, J.M.º. «La vida d'or» Op. cit.

(38) LLOMPART, J.M.º. «Sobre la poesia de Gillem Colom» Op. cit.

(39) Citat per Llompart, J.M.º, Ibidem.

(40) Estrenada per la companyia Cati-na-Estelrich, al Saló Mallorca, dia 22 de febrer de 1933.

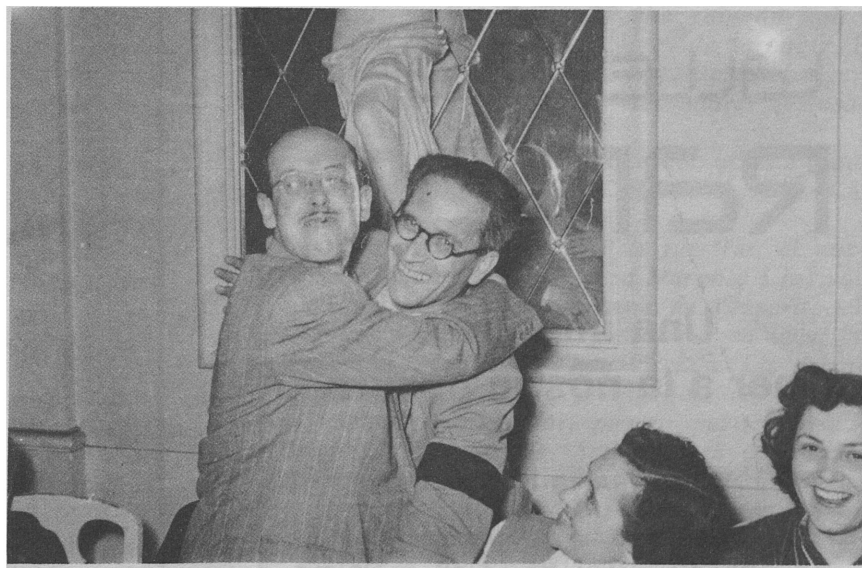
(41) Veg. JANER MANILA, G. Op. cit. (Pàg. 94).

(42) Estrenada per la companyia Cati-na-Estelrich, al Mallorca, dia 3 de gener de 1934.

(43) Veg. La Almudaina, del 4 de gener de 1934.

(44) Estrenada per la companyia «Artis» al teatre Principal de Ciutat, el 16 de novembre de 1951.

(45) Veg. BONET, J. Baleares del 17 de novembre de 1951.

Homenatge a Joan Valls al «Riskal» dia 10 de juny de 1951. Joan Valls i Pere Capellà

Pere Capellà coneixia prou els vells problemes que havien marcat la nostra pagesia, els homes i les dones del nostre camp, però en lloc de portar-los al teatre tal com eren (vet aquí un altre tòpic que s'ha escrit entorn de l'obra teatral de Mingo Revulgo, amb l'afirmació, també errònia des del meu punt de vista, que venia a esser la continuació de l'obra teatral de Miquel Puigserver).

projectà sobre els personatges que recreava el convenciment en la bondat natural de l'home, la ingenuïtat de creure que el bon salvatge és el precedent de l'home civilitzat: l'home que, malgrat les misèries i les poquedats de la vida sap preservar-se de la corrupció. En el fons, un ingenu, un bon ingenu, convençut que, malgrat tot, —i Pere Capellà tenia motius a bastament per pensar el

contrari— l'home és essencialment bo, naturalment perfecte. En realitat, una mentida, potser, més que una mentida, hauriem de dir la seva mentida, o la seva utopia. Una utopia que, en definitiva constituïa la seva generosa, profunda veritat.

GABRIEL JANER MANILA
Ciutat de Mallorca, desembre de 1979

TALLER GRÀFIC
RAMON

**Una impremta
per a la nostra cultura**

TIPOGRAFIA I OFFSET

Balmes, 39 Tel. 25 44 32 Palma

Llibreria Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

Conversa amb Bel Cerdà Recobrant cançons i instruments

Bel Cerdà nasqué a Ciutat, a l'ombra de la Llotja, filla d'un mariner alcudienc i de mare poblera. Es crià en un ambient casolà, molt *mallorquí* i tradicional, pagès i alhora arrelat en una barriada de Ciutat, ben caracteritzada.

—¿Quan et vingué aquesta curolla per la música i els instruments populars?

—Mira, ara fa deu anys que morí ma mare. Vaig començar a notar, en la meua vida, que em faltava qualque cosa. Ma mare, en feinejar a ca nostra, cantava romancets, cançons nostrades que recordava de ca seva i que havia après al barri mariner de Santa Creu. Pensa que aquest era, i encara ho és en part, un barri molt típic. En morir ma mare vaig notar tot d'una la falta de xarangues que ella organitzava a ca nostra en fer panades i crespells, per les festes, en les reunions de veïnats...

—I descobrires qualque cosa més...

—Sí, la identitat del nostre poble a través d'un cançoner, d'una manera típica i concreta de cantar la vida...

—¿Quan començares a actuar?

—A Montuïri, devers l'any 73, en un festival de música popular. Vaig cantar malament, ho reconec, però vaig començar...

—I després?

—La meua afició em duigué a informar-me més, a fer gravacions de les cançons de persones majors, i vaig perdre la por de fer el ridícul.

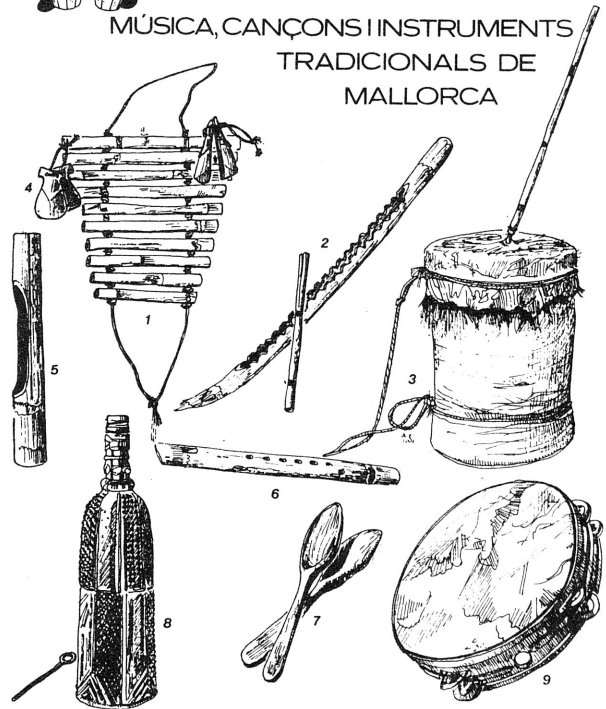
—¿Quina ha estat l'experiència millor que fins ara has tingut?

—A Pollença, per les festes de Sant Antoni. Era gent de la vila, no forana que havia vingut a badar, com fan a Sa Pobla. Era gent delitosa de divertir-se: vella i jove. Mira, la gent jove, manipulada per tanta música standard i embotellada, sovint escolta i no canta: no participa. Però hi ha cada dia més jovent que vol cantar: no sap cantar lo nostro. El vol aprendre. En petites cèl·lules cova aquest delit per recuperar la nostra manera autòctona de cantar i de tocar. Record ben bé com vaig gaudir quan al voltant d'un petit fogueró, amb dones de més de 50 anys, vaig poder cantar amb elles les tonades de l'avior. Et sents molt contenta de poder compartir. Si cantes tota sola, sembla que fas de monstre.

—¿Creus possible una vertadera recuperació?

—Moltes cançons s'han perdut irremediablement; altres poden ser vigents, i per tant recuperables. Sents un goig immens quan et pots expressar amb «jotes» marineres, amb cançons tradicionals del nostre barri.

MÚSICA, CANÇONS I INSTRUMENTS
TRADICIONALS DE
MALLORCA

—¿Què em dius de la recuperació dels instruments?

—És un capítol molt llarg. En recollir cançons, vaig començar a recollir instruments. Fa devers quatre anys que m'hi vaig dedicar intensament. Vaig aprendre de fer ximbombes d'un home de Sa Pobla; després, l'instrument dels ossos (n.º 1 del dibuix), que abans es feia d'ossos de poliastre camper (ara es fan i es toquen amb canyes); després el xorrac (n.º 2); llavors les castanyetes, no de plàstic com les que venen als turistes, sinó de fusta bona, dura, ben seca, com la que fa a Esporles un empleat de sa Granja. Després, les culleres (n.º 7) que vaig aprendre de fer d'un home de Búger, fetes de taronger. I et diré que l'instrument és imprescindible per animar el cant, el ball, per fer vibrar festosament el cos.

—¿Quina finalitat té la tasca que estàs a punt de començar amb l'OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA»?

—Amb la col·laboració dels mestres, el nostre equip (Joan Guasch, Teresa Marquès i jo) vol fer arribar als allots una vena de l'esperit del nostre poble que ja no ha passat per ca seva; la descobreixen, perquè no l'han viscuda. Els deixarem uns 60 instruments perquè tots els toquin, els aprenguin a manejar, puguin participar activament en la xaranga. Amb auques els farem conèixer els nostres instruments tradicionals. Com a record, els deixarem unes castanyetes i un xorrac a cada escola.

—Coratge, i endavant: així es recupera una part de l'ànima del nostre poble.

Desvetlament nacional de Galícia

Conversa amb C. González

Claudio González Pérez és de Cenlle (prov. d'Orense), on va néixer fa 32 anys. És mestre nacional i viu actualment a Santiago de Compostela. Té una sèrie de llibres publicats, en castellà i en gallec, sobre aspectes diversos del seu país. Així mateix, té uns quants treballs sobre la llengua i la societat gallega: Falan os nenos, «Encrucillada» 7 (març-abril 1978), Lingua e relixión «Encrucillada» 10 (novembre-desembre 1978), A diglosia na nosa etnografía, «Grial» 60 (abril-maig-juny 1978), Ollando Constitucións: as línguas minoritarias, «Grial» 64 (abril-maig-juny 1979), Galizia, passato e presente, «Minoranze» 13 (1.º trim. 1979) ... Pertany a la secció d'Art Popular del «Museo do Pobo Galego» de Santiago de Compostela.

En Claudio González Pérez ha estat el ponent de Galícia a les darreres Jornades Internacionals del CIEMEN a Cuixà, celebrades el mes d'agost. Sobre el seu país, tan desconegut realment dels mallorquins, vaig tenir amb ell aquesta conversa.

—En línies generals, ¿quina és la situació de la llengua pròpia a Galícia?

—La millor resposta són les dades que tenim, que demostren una vegada més que el gallec és l'idioma «minoritzat» que més se parla dins l'estat espanyol, tenint en compte el nombre de parlants de cada un: l'any 1976 comptava Galícia amb una mica més de 2.700.000 habitants, dels quals el 70 % eren bilingües, amb el gallec com a llengua materna:

1.900.000	
14 % eren monolingües gallegues:	380.000
11 % bilingües de castellà com a llengua materna:	300.000
i el 5 % eren monolingües castellans:	130.000

Una de les característiques de la llengua gallega, que ja casj no existeix a l'euskera o el català, és que encara ens trobam amb moltes de persones que no saben parlar gens la llengua «oficial», que són perfectes monolingües gallegues. Si és cert que per a alguns «cercles» això és mostra d'incultura, en cavi per a nosaltres és un orgull comptar encara amb un poc més de 300.000 gallegues que només coneixen —bé que n'hi hagi qualcun que entengui una mica de castellà— la llengua nacional de Galícia. És, pens, un dels pocs casos que queden a nivell europeu.

—Galícia és tradicionalment terra d'emigració. Això no obstant, en certa manera aquesta emigració ha beneficiat el país, ja que molt sovint els emigrants han estat els primers a tēmerse de l'estat de postració del seu poble i han intentat des de fora ajudar-lo. ¿Quina ha estat en aquest aspecte la importància vertadera dels gallegues instal·lats a fora?

—Sí és cert que amb l'emigració els gallegues ens temem que Galícia es troba en un estat típicament colonial. I abans de continuar vull deixar aclarit que tractar de colònia de l'estat espanyol Galícia no és cosa d'avui ni de molt. Me'n record dels protagonistes de la revolta gallega de 1846, en què per primera vegada se juntaren militars i intel·lectuals per tractar la situació de Galícia «convertida en una vertadera colònia de la Cort». Aquesta era una de les principals raons per dur a terme la revolució que, com és ben sabut, va acabar amb l'afusellament dels principals caps, al poble corunyès de Carral. Avuj un monument els recorda com «Els màrtirs de la llibertat».

Però tornant novament a l'emigració, sí és ben cert que va ser favorable per una banda a aixecar la situació econòmica, però molt negativa per una altra, principalment per a la llengua gallega. Posem una comparació: un obrer català no necessita aprendre el castellà, està a la seua terra, amb els seus. Un obrer gallec sap que amb la seua llengua no va enlloc, que per emigrar ha de parlar la llengua oficial, la considerada superior des de fa segles. Hi ha una cosa que encara no s'ha estudiat a fons, i és la importantíssima relació emigració-ensenyament. Galícia va comptar durant els darrers anys del segle passat i els primers del present amb els millors centres —si bé en molts de casos no eren més que els edificis— escolars de l'estat. Encara avui criden l'atenció grans col·legis escampats al llarg de la geografia nacional. Aquests escoles eren obra dels emigrants gallegues. Un costum molt vell va ser el d'ajuntar-se els emigrants, sobretot els qui anaven a

Amèrica, en societats protectores de l'ensenyament. Aquestes societats reunien els fons necessaris i fundaven escoles a Galícia. Bé sabien que l'emigració era dolenta per si mateixa, però era molt millor de suportar si se tenien alguns coneixements culturals. D'aquesta manera, els emigrants es convertiren en els vertaders protagonistes de l'ensenyament. El mal va ser que no tenien en compte la llengua gallega. Per emigrar, sobretot a Amèrica de parla castellana, allò que s'havia de menester era la llengua oficial. Aquestes escoles se varen convertir en centres de negació gallega, de negació de la llengua gallega en particular.

—El gallec no ha assolit encara una normativització gramatical definitiva que li permeti plantejar-se el futur amb seguretat. Enfront de l'ortografia usada actualment, de caràcter provisional, exageradament acostada al castellà, s'alça la veu dels qui voldrien que el gallec s'escriuís com el portugués, amb el qual forma al cap i a la fi un mateix sistema lingüístic. ¿Com està actualment aquesta qüestió?

—Moltes de vegades s'ha plantejat el problema de la normativització gramatical del gallec. Avui en dia hi ha dues normes que se diferencien molt poc: per una banda hi ha les de la Real Academia Galega i per l'altra les de l'Institut de Lingua Galega da Universidade de Compostela. L'any 1977 foren publicades unes «bases pra unificació das normas lingüísticas do galego», que vénen a ser el resum de les dues anomenades. Un altre problema el tenim amb l'ortografia; d'ençà dels primers anys de la «Renascença» lingüística s'ha plantejat aquesta qüestió. Ja al segle passat tenim «lusiontes», és a dir, escriptors que empra-

ren —més o manco— una ortografia semblant a la del portugués. Avui, des de fa uns anys, se torna a posar de moda aquesta ortografia que, de dur-se a terme, obriria les portes a la cultura gallega per a molts de milions de portuguesoparlants: Portugal, Brasil, Moçambique, Angola, etc. Aquesta ortografia és molt més adequada al galleg que la que es ve emprant, calc del castellà. Amb tot, també s'ha de dir que el fet d'emprar l'ortografia de la llengua oficial ha fet que qualsevol galleg sàpiga llegir i escriure la seua llengua, sense haver d'aprendre-la a escola o per altres mitjans. Avui comencen a aparèixer les primeres publicacions amb l'ortografia portuguesa.

—**En el camp cultural i, fins tot, política, ¿creus necessària una relació més estreta amb Portugal?**

—Per desgràcia, des de l'any 1093, data en què el rei Alfons VI donà a la seua filla Teresa casada amb Enric de Besançon la meitat de Galícia que anys després va donar origen a l'actual nació portuguesa, i sobretot des de la batalla d'Aljubarrota (1385), i encara pitjor d'ençà de la definitiva separació durant el regnat de Felipe IV, les relacions han estat molt petites i casi sempre hostils. Un eslògan turístic portugués molt escampat des de fa anys per Galícia, resumeix aquesta situació: «Portugal, tan a prop i tan lluny».

Si bé hi ha algunes relacions, principalment culturals, és menester molta més col·laboració, molt més estreta entre Galícia i Portugal, tenint en compte els llaços que ens uneixen, des de la llengua fins als polítics i econòmics.

—**¿Penses que el bilingüisme oficial castellà-galleg serà la solució per al problema lingüístic de Galícia?**

—Sense dubte que el decret de bilingüisme (21/VIII/79), millor dir, el decret sobre la incorporació de la llengua gallega en el sistema educatiu, és una conquesta important, ja que incorpora a l'ensenyament la llengua gallega (tres hores a la setmana), des de preescolar fins a les escoles de formació del professorat. Ara s'ha d'intentar que l'ensenyament sigui només

en la llengua del nin, en aquest cas la gallega. Ja saps que el «bilingüisme» és un mite, és impossible. Hi ha el perill que aquest decret dugui a la situació que, com que ja està reconegut oficialment el galleg, la gent comenci a oblidar-se que encara queda molt de camí per fer. Con saps bé, el decret és semblant al del català i el basc.

—**Darrerament ha pres una certa força el nacionalisme d'esquerres, amb dues coalicions, BN-PG i UG, que ha reeixit a instal·lar-se a molts d'ajuntaments. ¿Quines són les diferències entre aquestes dues coalicions? D'altra banda, ¿com és que encara la dreta, UCD i CD, mantenen la seua preponderància?**

—S'ha de dir, en primer lloc, que, per desgràcia, a Galícia no tenim nacionalisme de dretes. Aquest fet, aquesta realitat, és nefast per a la nostra nació, ja que els qui es consideren nacionalistes de dretes, socialdemòcrates, catòlics, etc. no voten partits marxistes, engruixant les file-res de la UCD.

Pel que fa a diferències entre el BN-PG i la UG, només en mencionaré una, per no allargar-me molt. La primera és formada per dos grups molt pareguts, jo diria que iguals, que són UPG (Unión do Pobo Gallego) i l'AN-PG (Asamblea Nacional-Popular Galega), defensors de les «Bases Constitucionals» i contràries, per suposat, a l'autonomia imposada pels partits centristes avui amb el poder. La segona, Unidade Galega, és una mescla ideològica feta per presentar-se a les darreres eleccions. És formada pel PSC (Partido Socialista Galego), POG (Partido Obreiro Galego) i PG (Partido Galeguista), els dos primers marxistes i el darrer socialdemòcrata, de nacionalisme moderat, que se considera seguidor del desaparegut partit del mateix nom que va dur a terme l'estatut d'autonomia de 1936.

A pesar que no hi ha un partit nacionalista de dretes o no marxista, el nacionalisme galleg està creixent: una bona mostra la tenim en el fet que a les eleccions de 1977 assolí només un 5 % dels vots vàlids, i les de 1979 ja ha estat el 12 %. El crei-

xement ha estat molt més gran a les eleccions municipals del 3 d'abril d'enguany: el Bloc va conquistar 259 regidors (primera força d'esquerra nacionalista després d'Herri Batasuna, amb 261) i nou batles. Per l'altra banda, Unidade Galega compta amb 146 regidors i també nou batles. El primer predomina al camp i la segona a les ciutats.

El triomf de la UCD i CD a Galícia té una explicació: El nostre país encara compta amb el 50 % de població dedicada a l'agricultura i la ramaderia, població molt vella i, endemés, molt disseminada. A tot això s'hi ha de juntar el tradicional caciquisme galleg que sempre a tengut molta més força al camp que a les ciutats. Els cacics són, generalment, els qui representen aquestes partits. A tot això també s'hi ha d'afegir que els programes polítics de dreta gallega són molt «galleguistes» si els comparem amb l'actuació d'aquests mateixos partits a les altres nacionalitats i regions de l'estat. Una comparació la tenim amb el Projecte d'Estatut d'Autonomia de Galícia fet per la UCDG (Unión de Centro Democrático de Galícia). I, per acabar, a tot això també s'hi ha d'afegir la intervenció de l'església catòlica que, com és ben sabut, sempre ha estat, i encara ho és, contrària al gallegisme i a tots aquells partits que el defensen.

—**Finalment, com valoren el projecte d'estatut d'autonomia per a Galícia presentat fa dos mesos a les corts espanyoles?**

—Com un pas molt petit, però jamai com una fi.

A través de la conversa amb Claudio González Pérez hem pogut conèixer una mica la realitat d'aqueixa altra nació sotmesa a l'estat espanyol que, a l'altre extrem de la Península, lluita també —com nosaltres mateixos— per conservar la seua identitat i assolir qualque dia novament la direcció del seus propis destins, fa segles perduts per a un poder extranger.

A poc a poc, Galícia camina cap a la llibertat.

JAUME CORBERA I POU

INDEX de LLUC

1979

AGUILÓ, Francesc Cucorba. L'alegria també és revolucionària	138
ALBERTI, Francesca Sobre la nomenclatura dels carrers de Pol-lença	82
ALENYAR I FUSTER, Miquel L'economia de les Balears en el decurs de 1978	38
AMENGUAL I BATLE, Josep Església i Països Catalans 1979	175
ARMENGOL I COLL, Jaume Els noms dels carrers d'Inca: una tasca irrenunciàble	81

ARTIGUES, Toni		Cap a la normalització de la llengua catalana (Divagacions sociolingüístiques)	99
Jaume Arnella i la música popular catalana	62	Sobre la poesia de Guillem Colom i Ferrà	146
Els rètols comercials. Una altra mostra de l'ús de la llengua catalana	84	LOPEZ CASASNOVAS, Joan F.	
Llenguatge, escola, entorn	107	L'«Enciclopèdia de Menorca»: dels propòsits als fets	125
BASSA, Ramon		MARCH I CERDA, Martí X.	
Algunes aportacions a la didàctica de la llengua	41	La llengua catalana i l'educació especial	108
BENET, Josep		MARÍ, Isidor	
Els Països Catalans vistos des del Principat	172	La «Toponímia bàsica de les Pitiüses», cap a la normalització dels noms de lloc	79
BIBILONI, Gabriel		El sentiment de catalanitat a les Pitiüses	166
Els carrers de la ciutat de Mallorca	74	MASSOT I MUNTANER, Josep	
CABRER, Guillem		Notícies sobre Francesc Barrado (Correu)	1
Entorn de Jaume Fedelich, pintor	95	MESTRE, Tomeu	
CAPELLÀ, Llorenç		Quants d'estornells fan un esbart?	142
Del 15-J al 1-M	13	MIR, Gregori	
CIEMEN		Noves perspectives per a Mallorca	163
Comunicat final de les quartes jornades	128	MIRALLES I MONTSERRAT, Joan	
CONRADO DE VILLALONGA, Josep F.		Cap a una nomenclatura popular dels nostres carrers	68
El Reial Decret per a l'ensenyament de la nostra llengua	103	En homenatge a Pere Capellà i Roca (1907-54)	150
COORDINADORA D'ENSENYANTS		Parlament en l'homenatge als cossiers i a Joan «Niu»	158
de i en català	114	MULET I TROBAT, Bartomeu	
CORBERA I POU, Jaume		Els xuetes i l'acadèmia de nobles arts a la segona mitat del segle XVIII	92
Desvetllament nacional de Galícia. Conversa amb G. González	190	La nostra llengua i l'educació preescolar	110
CORTÉS, Caterina		MURILLO, Andreu	
Sobre la nomenclatura dels carrers de Pollença	82	Menorca dins els Països Catalans	168
EDITORIALS		NOGUERA, Pere	
De les eleccions cap al futur	3	La Pantomima: un llenguatge molt prop del nin	137
Nacionalisme endavant	35	OBRA CULTURAL BALEAR	
Els carrers són nostres	67	Projecte de «Bases de política cultural» del Secretariat de Barriades	22
Una passa transcendent per a la nostra llengua i cultura	98	Projecte «de política cultural per als barris de la ciutat de Mallorca»	24
Davant l'Estatut, amb realisme	130	OBRA CULTURAL DE «LA CAIXA»	
Els Països Catalans ara	162	Teatre	30
GABRIEL, Pere		Escoles	32
Les eleccions municipals de 1931 a Palma	4	Corals infantils. Biblioteques	50
GARCIA-CASSANYES, Xavier		«La Caixa» a les escoles	64
Cap a una política cultural del país. Redreçar el país	45	La revista de l'Obra Social de «La Caixa»	73
Quadre comparatiu dels resultats de les eleccions (3 abril 79) (1 març 1979)	48	Música coral i altres activitats d'estiu	91
«Trabajos de geografía» (Llibres)	96	Una exposició excepcional de fotografia	119
HORRACH I LLABRÉS, Rafel		«Hamlet» i serenates d'estiu	129
Un homenatge montuïrer als cossiers i al mestre fabioler Joan «Niu»	158	Conferències i festa popular a les festes «Pompeu Fabra»	149
JANER MANILA, Gabriel		Curs elemental de llengua	174
Per a un espai escolar al servei del poble	105	RIUSECH, Antònia	
El teatre infantil a Mallorca (Apunts per a la història)	131	Sobre la nomenclatura dels carrers de Pollença	82
El teatre de Pere Capellà	181	RIUTORT I MESTRE, Pere	
LLABRÉS I MARTORELL, Pere		«Els vents del món», un material didàctic que compleix una funció	115
Llibres: «Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra» de Josep Masot; «Història de Mallorca» de Pere Xamena	31	SANCHIS FORRIOLS, Josep Lluís	
Batiar infants avui	59	Els Països Catalans, ara, vists des de València	170
Guillem Colom i Ferrà: en la mort d'un poeta creient	88	SERRA, Antoni	
Llibres: «Món d'avui i fe cristiana» de J. Bestard	96	Recordant en Miquel Angel Colomar	87
Record de la Fundadora de les Filles de la Misericòrdia	120	Països Catalans: consciència dels intel·lectuals d'un poble oprimat i repressaliat	180
De Drac-Mans a Binixiflat. Conversa amb En Biel Porcel	145	SOLER PALA, Manuel	
Festes populars de Cultura «Pompeu Fabra» a Mallorca	148	Església i part forana	28
«Lluc» i el PSM (Correu)	159	Anàlisis i propòsits per a un nou curs	156
Recobrant cançons i instruments. Conversa amb Bel Cerdà	189	SORRIBES I MAS, Lluís	
LLOFRIU, Pere		D'una presència i d'una aportació mallorquina (En el centenari del naixement del Dr. Josep Estalella)	154
Només per als erudits? (Correu)	34	TUSQUETS, Joan	
LLOMPART, Josep Maria		El 1901, data crucial de la pedagogia catalana	51
Autonomia, municipis i fet cultural	18	VERD, Sebastià	
		Una lliçó per aprendre encara	20
		Clam per una esperança	36

La seva llibreta
o talonari de "la Caixa"
són diners a l'instant
a tot Catalunya,
Balears i Madrid.

Més de 550 Oficines al seu servei.

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"

OBRA CULTURAL BALEAR

**Ara més que mai
per a l'ensenyament
de la nostra llengua**

FEIS-VOS-NE SOCI

C/. Impremta, 1

Tel. 22 32 99

Ciutat de Mallorca